

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu ülikooli ajakiri

MÄRTS 2017 NR 3 (2458)

TARTU ÜLIKOO

KELLEST SAAB TARTU ÜLIKOO UUS REKTOR?

STEFAN ZARIC
ÕPETAB SERBIAS
EESTI KUNSTIAJALUGU

NÕUSTAJA-KAPLAN
AITAB TÖÖTAJAJD
NENDE MUREDES

MIDA ÜTLEKS MEILE
OKSÜDATIIVSE
STRESSI MÕÕTMINE?

Salasepitsuste maailm

Ajakirjandus ja selle kallutatatus on teema, millest üha enam räägitakse. Inimesed on kaotanud usu peavoolumeediasse ja otsivad alternatiivseid väljaandeid, mis kajastavad nende meelest uudiseid tõepärasemalt.

Usun, et pea kõigil on Facebooki sõbranimekirjas inimene, kes vahel jagab mõnda artiklit, mis on näiteks Objektiivis ilmunud, ja siis kuulutatakse seda kui puhast tõe. Naljakas on see, et need inimesed seavad Postimehe või Eesti Päevalehe artiklid kahtluse alla, aga kui Objektiivis ilmub näiteks lugu sellest, kuidas vaktsineerimine on lapse mürgitamine ja loos viidatakse mingile umbmäärasele uuringule, mida ilmselt ei ole olemaski või mis on pigem mõne soolapuhuja kui teadlase välja töötatud, siis seda usutakse kinnisilmi.

Veebruarikuu lõpus said inimesed pahaseks «Aktuaalse kaamera» toimetuse ja ankrute peale, kes tegid telefoniintervjuu Rootsis elava vabakutselise ajakirjaniku Anu Kaupmehega. Pahameel tekkis sellest, et ühel hetkel lõpetas uudisteankur järsult intervjuu. Jah, selle intervjuu lõpetamine ei olnud kõige õnnestunud, aga jutud, mis lahti läksid, olid ikka päris... tahaksin öelda, et naljakad, aga paraku ei olnud seal midagi naljakat. Pigem oli kurb.

SANDRA SAAR
UT toimetaja

FOTO: ANDRES TENNUS

Inimesed olid veendunud, et intervjuu lõpetati sellepärast, et Kaupmehe jutt ei olnud «Aktuaalse kaamera» jaoks sobiv oma sisu tõttu. Kui enamik uudislugusid kestavad teleuudistes poolteist kuni kaks minutit, siis on ühel inimesel kaks ja pool minutit otse-eetris rääkida väga pikk aeg.

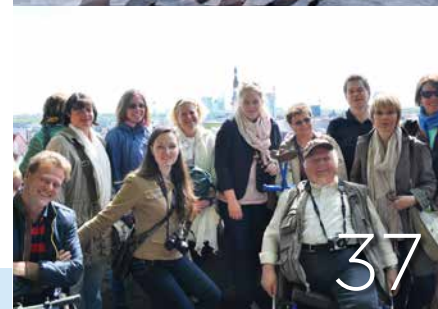
Kuna Kaupmees rääkis väga voolavalt, siis oli saatejuhil raske leida head hetke, et vahele segada. Samas ei saa ka lõpmatuseni rääkida lasta, sest saate aeg on piiratud.

Samamoodi ei saa me oma ajakirjas kirjutada alati kõiki lugusid nii pikalt, kui tahame,

sest ajakiri ei ole kummist ja lood peavad etteantud lehekülgedele ära mahtuma. Seega tuleb mõne autori teksti tihtipeale lühendada. See pole kiusu pärast.

Sama oli «Aktuaalse kaamera» puhul. Üldjuhul teevad ajakirjanikud enne taustauuringu, kui nad kellegagi ühendust võtavad ja seda eriti otse-eetri puhul. «Aktuaalse kaamera» toimetusele oli teada, et Kaupmehe sõnavõttud on sellised, ja on rumal arvata, et teda tema jutu sisu pärast katkestati.

Selle kirjatüki tahan lõpetada ühe oma sõbra lausega, mis sobib hästi ka siinset jutukest kokku võtma: «Soovitan kõigil vähem Objektiivi lugeda, siis tundub see maailm vähem pörandaaluseid salasepitsusi täis olevat.» UT

11 KOLUMN Kultuurikorralduse tudeng Ragne Toompere kirjutab erialade ebavõrdsusest.

12 PERSOON Tartus vahetustudengina õppinud Stefan Zaric õpetab Serbias eesti kunstiajalugu.

16 AKTUAALNE Infoühiskonna keskus paneb erinevate erialade inimesed koostööd tegema.

18 INTERVJUU Tiia Kõnnusaar rääkis professor Margit Sutropiga teaduse heast tavast.

22 AKTUAALNE Nõustaja-kaplan aitab töötajate probleemidele lahendusi otsida.

25 AKTUAALNE Kellest saab Tartu ülikooli uus rektor? Kandidaadid räägivad oma valimisplatvormist ja tuleviku suundadest.

30 AKTUAALNE Tööra hulolu kõrge taseme varjus peitub ka mitmeid murekohti.

32 TUDENGID Viljandis toimusid 15. tudengite teatripäevad.

35 TUDENGID Reelika Alunurm kirjutab, milline peaks olema tudengite arvates uus TÜ rektor.

37 ETTEVÕTLUS Pereettevõtte aitab puuetega inimesed reisile.

40 TEADUS Oskus mõõta oksüdatiivset stressi aitaks võib-olla eluiga pikendada.

43 REISIKIRI Dotsent Matti Raudjärv kirjutab õppe- ja teadusreisist Georgias.

46 ESSEE Kaia Lehtsaar kirjutab, millest võiks olla abi eduka konverentsi korraldamisel.

48 järelehüüe, stipendiumid, kaitsmised, teated, tunnustused, õnnitlused, juubelid

UT UNIVERSITAS TARTUENSIS
Tartu ülikooli ajakiri

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 2800. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Aadress: Ülikooli 18-102, Tartu 50090; telefon: 737 5686, 553 9321; e-post: ajakiri@ut.ee; Facebook: www.facebook.com/universitastartuensis; koduleht: www.ajakiri.ut.ee.

Vastutav väljaandja Illari Lään, **peatoimetaja** Merilyn Säde, **toimetaja** Sandra Saar, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Liis Saar, **keeletoimetaja** Mari Mets **fotograaf** Andres Tennus, **küljendaja** Mark Šandali, **trükk** Ecoprint. • Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstitid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada vaid eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegium:** Maaja Vadi (esinaine), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Egert Puhm.

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 7. aprillil 2017.

roheline trükkis
Trükitud keskkonnateadlikus trükkiettevõttes Ecoprint

Der nordische Baer

Ooperi libretto ja muusika
Dominy Clements

Esiettekanne
10. märtsil kell 19.00
Tartu Ülikooli aulas

Benjamin Kirk (Baer)
Annika Lõhmus (Auguste)
Endrik Üksvärav (Nikitin)
Rasmus Erismaa (Schultz)
EMTA SINFONIETTA
EMTA KOOR
Mai Simson (koormeister)
Ann Kuslap (tõlge)
Marko Matvere (lavastus)
Tõnu Kaljuste (dirigent)

pilet 5/10 €
müügil enne kontserti kohapeal
vaata lähemalt: www.ut.ee/baer225

ooper kantakse ette inglise keeles
eestikeelsete subtiitritega

Dr Karl Ernst von Baer

TARTU ÜLIKOO
Baer 225

Uue õppeinfosüsteemi arendamisega tehti algust

Tartu ülikool alustas uue õppeinfosüsteemi (ÕIS2) arendamist, et luua uue põlvkonna infosüsteem, mis oleks arenduspaindlik, töökindel ja toetaks üliõpilaste arengut. Uus ÕIS valmib 2018/2019. õppeaasta alguseks.

ÕIS 2.0 eesmärk on tuua ülikooli tudengitele, vilistlastele ning tulevastele üliõpilastele lähemale. Õppeinfosüsteemi arendamine on keerukas, sest see seob tervikuks üle kümne eri funktsiooniga ja eri andmeid sisaldavat moodulit.

«ÕIS on mõeldud ikkagi sel-

leks, et aidata õppetööd kavandada ja toetada tudengite edasijõudmist, olemasolev süsteem ei paku selleks piisavalt mugavaid ja kaasaegseid võimalusi,» selgitas rektor Volli Kalm.

Oluline on suurendada kasutajamugavust. Arenduse käigus luuakse uus rollipõhine kasutajaliides ja mobiilsed lahendused, et parandada kasutajakogemust, eriti õppetööga seotud põhitoimingute ulatuses.

Ülikool on võtnud suuna sellele, et ÕIS-ist saab senisest rohkem ka suhtluskanal. Peale selle on soov viia rohkem õppetööd

Moodle'isse ja erinevad ülikooli infosüsteemid omavahel paremini lõimida.

2017. aasta märtsi lõpuks koostatakse ÕIS 2.0 disaindokument, kus kirjeldatakse süsteemi ülesehitust, liidestusi, väliseid lahendusi ja rakendusi, prototüüpe ning arendusmeetodikaid. Samuti valmib selleks ajaks projektiplaan, mis täpsustab ajakava ja vahendeid. Kui kõik läheb kava järgi, valmivad prototüübid 2018. aasta esimeses pooles ning uus ÕIS on võimalik käivitada 2018. aasta augustis. Sellele järgneb lahenduse seire ja vigade parandamine. ●

Tartu ülikooli nõukogu uus koosseis on selgunud

Eesti vabariigi valitsus kinnitas 16. veebruari istungil Tartu ülikooli nõukogu uue koosseisu. Rektor kutsus nõukogu esimese istungi kokku 13. märtsiks.

Nõukogusse kuuluvad ülikooli välised liikmed: Uppsala ülikooli rektor professor Eva Åkesson, Eesti äriinglite assotsiatsiooni EstBan tegevjuht Heidi Kakko, Sangar AS juhatuse esimees Vahur Kraft, advokaadibüroo Ellex Raidla juhtivpartner Ants Nõmper ja Chemi-Pharm AS juhataja Ruth Oltjer.

Tartu ülikoolist kuuluvad nõukogusse: neurokirurgia professor, akadeemik Toomas Asser, majanduspoliitika professor

Jüri Sepp, eesti keele (võõrkeelena) professor Birute Klaas-Lang, arheogeneetika professor, akadeemik Richard Villems ja religioonipsühholoogia professor Tõnu Lehtsaar.

Rektor Volli Kalm sõnas, et uudis valitsuse otsuse kohta pakub kergendust. «Ehkki ülikooli igapäevaelu on toiminud tõrgeteta ka hoolimata nõukogu puudumisest, on ometi mitmeid protsesse, mida juhtorgani otsusteta pikalt jätkata ei õnnestuks,» selgitas rektor, viidates kinnitamisprotsessi pikale venimisele. «Ülikool saab oma pikaajalist arengut toetama silmapaistvaist ja võimekaist isikuist koosneva esindusliku kogu.»

Rektor teeb ülikooli uue nõukogu liikmetele ettepaneku koguneda esimesele istungile 13. märtsil. Esimesel istungil valib nõukogu esimehe, lepib kokku kodukorra ning arutab muid ülikooli juhtimise üldküsimusi. Nõukogu istungile järgneb samal päeval nõukogu ja senati ühisistung, kus kuulatakse ära rektori kandidaadid ja kujundatakse nende kohta hinnang.

Nõukogu on Tartu ülikooli kõrgeim otsustuskogu, mis vastutab ülikooli majandustegevuse ja pikaajalise arengu eest. Muuhulgas kinnitab nõukogu põhikirja ning võtab vastu ülikooli arengukava ja eelarve. ●

Häkaton otsib lahendusi neljanda võimu väljakutsetele

Sparki demokeskuses toimub 31. märtsist 1. aprillini 24 tundi kestev häkaton, et leida lahendusi väljakutsetele, mida seab avaliku arutelu valdkonnale nn tõejärgne ajastu.

Ürituse tähelepanu keskmes on andmeajakirjandus ja IT-lahendused, millega tagada avalikkuses leviva teabe usaldusväärsus kiiresti muutuvus infoühiskonnas. Reede õhtul jagunetakse meeskondadeks ning toimub ideede ajurünnak. Laupäeva õhtul autastatakse parimaid projekte.

Häkatonile on oodatud kõik sõltumata erialast, valdkonnast ja kogemusest, kes on valmis 24 tunni jooksul otsima meeskonnatööna lahendusi meediasfääri väljakutsetele.

Häkatoni otsesed väljundid võivad olla nii uuriva andmeajakir-

HÄKATONI KESKMES ON ANDMEAJAKIRJANDUS JA IT-LAHENDUSED.

janduse artiklid, aga ka projektid avaliku sfääri enda uuendamiseks IT-jm vahenditega. «Parimatele projektidele annavad partnerid ja sponsorid auhinnad ning meeskondadel on võimalik oma ideid arendada edasi näiteks sügisel TÜ

arvutiteaduse instituudi eestvedamisel korraldataval andmehäkatonil,» ütles häkatoni projektijuht Märt Pöder.

Häkaton on fookustatud rühmatöö vorm, kus eri valdkondliku tausta ja kogemusega

inimesed kogunevad, selleks et leida lühikese aja jooksul tõhusalt panustades lahendus mõnele rühma liikmeid huvitavale olulisele probleemile. Häkaton pärineb algselt IT-ringkondade häkkerikultuurist.

TÜ häkaton erineb tavapäraest häkatonidest, kuna peale ettevõtluse on rõhutatud ka väljund teadustöösse ja ülikooli teadmuse väärdamisest üldise ühiskondliku hüvena. Häkatoni tulemuseks pole alati valmislahendused, vaid nende kavandid, uurimisprojektid, äriprojektid vmt, millest mõned on ka edukad ning mida arendatakse pärast häkatoni edasi.

«Iga üksiku häkatoniprojekti edust sõltumata aitab selline valdkonnaülene tihe koostöö ülikooli eri instituutidel olla vahetumas kontaktis üksteisega ja ühiskonnas toimuvaga teravikuna ning siduda teadustöö tihedamalt tänapäeva tegelike väljakutsetega,» lisas Pöder. ●

Ülikooli ruumilise planeerimise foorum

Tartu ülikooli üksuste jagunemine ja paiknemine Tartu linnas on teema, mis puudutab kõiki ülikooli töötajaid. Ülikooli ruumilised otsused mõjutavad ka kogu linna arengut. 7.–8. märtsil toimub ülikooli ruumilise planeerimise foorum.

Tartus on praegu aktiivselt käimas kaks ruumilise kavandamise ja arendamise protsessi: Delta õppehoone projekteerimine Emajõe äärde ja Maarjamõisa linnakule linnaruumilise lahenduse leidmine.

7. märtsil kell 14–17.30

räägitakse Tartu ülikooli aulas ülikoolihoonete ruumilise arengu põhimõtetest, suhetest linnaruumiga, keskkonnaseostest, tarkade töökohtadega seotud rändest ja loovmajandusest. Ettekannetega esinevad professor Frank Witlox (Ghenti ülikool), professor Mic-

hael Hebbert (Londoni ülikool), dotsent Johan Coldman (Stockholmi ülikool), Karl Samuelsson (Gävle ülikool) ja professor Rein Ahas.

8. märtsil tutvustatakse kell 9–12 Physicumis kolivate töökohtade tegevusruumiuringu esimesi tulemusi ja korraldatakse töötuba ruumiandmete kasutamisest kavandamisel. Lõuna ajal jalutatakse ülikoolilinnakute ekskursiooniga Maarjamõisast Ülejõeni. Kell 14.30–17 arutatakse SPARK Tartu demokeskuses üksikasjalikumalt Tartu näiteid õppehoonete ruumilisest paiknemisest ja targa linna lahendustest.

Foorumile on oodatud kõik ülikooli ruumilisest arengust huvitunud töötajad.

Üritus toimub inglise keeles ja osavõtt on tasuta. ●

Milline peaks olema nüüdisaegne õpetajakoolitus?

INAUGURATSIOON

TÜ õpetajahariduse professor Äli Leijen 28. märtsil kell 16.15 ülikooli muuseumi valges saalis

Eesti õpetajate keskmine vanus on rahvusvahelises võrdluses OECD riikides üks kõrgemaid ja noorte õpetajate osakaal väiksemad. Varasemad analüüsid

on välja toonud, et toetamaks õpetajana tööle asumist ja suurendamaks õpetaja kutsekindlust tuleks Eestis pöörata tähelepanu nii õpetajaameti meeldivusele ja õpetajate ametialase arengu toetamisele kui ka õpetajakoolituse nüüdisajastamisele.

Loengus tutvustatakse erinevaid võimalusi, kuidas õpetajakoolitust uuendada ja paremini

ÄLI LEIJEN

FOTO: ANDRES TENNUS

toetada töötavate õpetajate erialast arengut. Loeng keskendub peamiselt õpetajate esmakoolitusele, kus parimate näidete esitamise kõrval on oluline enam tähelepanu pöörata üliõpilaste analüüsioskustele ning harjutamisvõimaluste avardamisele. Neid kolme valdkonda silmas pidades tutvustatakse rahvusvahelises koostöös väljatöötatud lahendusi, mille abil õpetajate ettevalmistust tegelikumaks ja tähenduslikumaks muuta.

Professor Äli Leijen on õpetajahariduse professor ja hari-

dusteaduste instituudi juhataja. Ta on taustalt haridusteadlane (BA kasvatusteaduste erialal Tartu ülikoolist, MSc «Educational Training and Systems Design» õppekaval Twente ülikoolist Hollandist ja PhD haridusteadustes Utrechti ülikoolist Hollandist). Pärast kasvatusteaduste eriala lõpetamist töötas ta lastekaitse spetsialistina, hiljem on ta töötanud erinevates kõrgkoolides nõustaja, teaduri või õppejõuna.

Äli Leijeni peamised õpetamisvaldkonnad on uurimismeetodid, haridusfilosoofia ning õpetaja

refleksioon ja erialane areng. Ta on juhtinud või osalenud mitmetes teadus- ja arendusprojektides. Tema tänased uurimisteemad on õppijate refleksiooni toetamine erinevates kontekstides, õpetajakoolituse üliõpilaste ametialane areng, doktoriõpingute edukus haridusteaduste valdkonnas ning haridustehnoloogia õppimise ja õpetamise toetamisel.

Ta on EARLI (European Association for Research on Learning and Instruction) juhtkomitee ja Eesti noorte teaduste akadeemia asutava kogu liige. ●

Emeriitprofessor Kalle Kasemaa pälvis riikliku kultuuri elutööpreemia

Vabariigi valitsus määras riikliku kultuuripreemia pikaajalise väljapaistva loomingu- lise tegevuse eest Tartu ülikooli emeriitprofessorile, teoloogile ja tõlkijale Kalle Kasemaale.

Riikliku kultuuri elutööpreemia väärtus on 64 000 eurot. Elutööpreemiaid antakse igal aastal kolm, peale Kalle Kasemaa said selle ka dirigent Neeme Järvi ja näitleja Lembit Ulfsak.

Teoloog ja tõlkija Kalle Kasemaa on üks tänapäeva mitmekülgsem tõlkija ja humanitaarteadlane Eestis. Kolleegid Tartu ülikooli usuteaduskonnast ütlesid, et Kasemaa on parim elav Vahemeremaade ning Lähis-Ida maade kultuuride ja piirkondade vahendaja ja mõtestaja Eesti jaoks, ent teda võib võrrelda ka juba lahkunud Eesti õpetlastega, eriti Kasemaa ühe olulisima õpetaja Uku Masinguga.

Tartu ülikooli usuteaduskonna juhataja Urmas Nõmmik ütles, et võimatu on kokku arvutada kogu avastamis- ja mõtlemisrõõmu ning ühtlasi sügavat tõsidust, mida Kasemaa tõlked ja märkused või kirjutised ja ettekanded on Eesti inimestele pakkunud. «Rambivalguse kätte on lõpuks jõudnud elutöö, mis peaaegu märkamatu on tegelenud meie väikese kultuuri avamisega suure maailma mitmekesisusele,» rääkis Nõmmik.

Kalle Kasemaa oli 1991.–1996. aastatel Tartu ülikooli usuteaduskonna dekaan. Kuni 2008. aasta alguseni oli ta TÜ Vana Testamendi ja semitistika

FOTO: ANDRES TENNUS

KASEMAA ON ÜKS TÄNAPÄEVA MITMEKÜLGSEM TÕLKIJAJA HUMANITAARTEADLANE EESTIS.

korraline professor, edasi emeriitprofessor.

Tõlkijana alustas Kasemaa 1980. aastal, ta on vahendanud peamiselt kreeka ja iisraeli kirjandust. Ta on teinud enam kui 60 tõlget heebrea, jidiši, kreeka,

pärsia, araabia, etioopia, kõmri jt keeltest, tänu millele võime oma keeleruumi lugeda maailma üheks rikkamaks.

Kasemaa on Uppsala ülikooli (Rootsi) ja Haifa ülikooli (Iisrael) audoktor ning Eesti araabia seltsi

ja Uku Masingu kolleegiumi liige.

Alates 1989. aastast on ta ajakirja Akadeemia toimetuskolleegiumi liige ja alates 1992. aastast Eesti kirjanike liidu liige. Kasemaa on ka akadeemilise teoloogia seltsi aktiivne liige. ●

FOTO: ANDRES TENNUS

Gennadi Vainikko sai riikliku teaduse elutööpreemia

Tartu ülikooli emeriitprofessorile akadeemik Gennadi Vainikkole määrati 40 000 euro suurune teaduspreemia pikaajalise tulemusliku teadus- ja arendustöö eest. Teaduspreemia sai ka TTÜ juhtivate akadeemik Enn Tõugu.

Tartu ülikooli emeriitprofessor akadeemik Gennadi Vainikko on rahvusvaheliselt tuntuim Eesti matemaatik, paljude teedrajavate monograafiate autor või kaasautor. Tema erakordselt tulemuslik uurimistöö on keskendunud spetsiifilist laadi integraal-, diferentsiaal- ja operaatorvõrranditele. Ta on teinud teaduse eesliini saavutusi üliõpilastele arusaadavaks paljudes maailma ülikoolides, sealhulgas ligi kümme aastat Helsingi ülikoolis.

Eelmise nelja aasta jooksul valminud ja avaldatud parimate teadustööde eest antakse välja kaheksa 20 000 euro suurust riigi teaduspreemiat.

Neist viis määrati Tartu ülikooli teadlastele: tehnikateaduste alal TÜ tarkvaratehnika professor Marlon Gerardo Dumas Menjivar, arstiteaduste alal TÜ bio- ja siirdemeditsiini instituudi külalisprofessor Tambet Teesalu, geo- ja bioteaduste alal TÜ ökoloogia ja maateaduse instituudi geoloogia osakonna vanemteadur Olev Vinn, sotsiaalteaduste alal TÜ rahvusvahelise õiguse professor, akadeemik Lauri Mälksoo ja humanitaarteaduste alal TÜ arheoloogia kabineti juhataja Heiki Valk.

Peale selle said nelja aasta jooksul valminud ja avaldatud parimate teadustööde eest riigi preemiad ka järgmised teadlased: Elmo Tempel Tartu observatooriumist, Mait Metspalu, Toomas Kivisild, Luca Pagani, Monika Karmin, Lauri Saar ja Richard Villemis Eesti biokeskusest ning Kalev Jõgiste (kollektiivi juht), Marek Metslaid ja Kajar Köster Eesti maaülikoolist. ●

TÜ võõrustab noorteadlasi koostöös avatud ühiskonna fondiga

Alates veebruarist võõrustab Johan Skytte poliitikauuringute instituut maineka avatud ühiskonna fondi (Open Society Foundation) Euraasia programmi toel külalisteadlasi Ida-Euroopa ja Euraasia riikidest.

Viiekuulistele uurimisstipendiumitele saavad kandideerida doktorikraadiga teadlased ning doktorandid endise Nõukogu-de Liidu riikidest (v.a Balti riigid ja Venemaa), kelle uurimistöö keskendub poliitilistele ning ühiskondlikele muutustele.

Uue stipendiumiprogrammi eesmärk on pakkuda tuge nime- tatud piirkondadest pärit teadlastele nii teadustöö tegemises, uurimiskustade täiendamises kui

rahvusvahelise kontaktvõrgustiku arendamises.

«Valmisolek võõrustada avatud ühiskonna fondi stipendiaate on teatud mõttes auküsimus. Eesti tudengid ja teadlased on aastakümnete jooksul saanud toetust mitmesugustest rahvusvahelistest fondidest – nüüd on meie kord teisi aidata,» ütles Johan Skytte poliitikauuringute instituudi vanemteadur Piret Ehin.

Tartu ülikoolil ja Skytte instituudil tuli läbida põhjalik hindamine, et pääseda stipendiaate võõrustavate ülikoolide ridadesse. «Huvi Tartusse tulemise vastu oli väga suur: laekus sadakond taotlust, esindatud olid kõik programmi sihtriigid,» sõnas Ehin.

Esimesed programmi toel Tartusse jõudnud teadlased on teadur Dmytro Khutyy Ukrainast ja doktorant Numonjon Malikov Usbekistanist. Noorteadlased jäävad Tartusse juuni lõpuni.

Järgmine kutse kandideerida 2017. aasta sügissemestriks avaneb märtsis.

Avatud ühiskonna fondi rajas investor ja filantroop George Soros eesmärgiga aidata kaasa siirdeprotsessidele postsotsialistlikes ühiskondades. Peale Tartu ülikooli võõrustavad sama programmi raames noorteadlasi veel mitmed nimekad Euroopa ülikoolid ja uurimiskeskused, sealhulgas Oxfordi ülikool, Viini ülikool, CIDOB jt. ●

8. veebruaril toimus Kääriku spordi- ja puhkekeskuses Tartu ülikooli töötajate talispordipäev, kus osales umbes 120 töötajat ja nende pereliiget. Väga menukas oli uisutreeneri Eliise Elkeni juhendatud uisukool. Spordipäeval kuulutati välja sportlikemad üksused ja töötajad. Sportliku töötaja aunimetuse sai semiootika lektor Silvi Salupere ja arvutusmeetodite dotsent Peeter Oja. Eriauhinna sai haridusteaduste instituudi administratiivjuht Laila Tasa. Peale selle anti spordipäeval diplomid kõikidele sportliku töötaja aunimetuse kandidaatidele: Narva kolledži õppedirektor Aet Kiisla, meteoroloogia ja füüsika instituudi klimatoloogia dotsent Piia Post, Pärnu kolledži sotsiaaltöö lektor Anu Aunapuu. Diplomiga tänati sportliku üksuse kandidaati Pärnu kolledžit. Talispordipäeval uisutati, suusatati ning sai teha ka kepikõndi. Samuti oli huvilistel võimalus mängida siseruumis lauatennist ja korvpalli.

FOTO: ANDRES TENNIS

Ebameeldiv erialade selge eelistamine

Kaks aastat tagasi langetasin otsuse minna õppima «pehmet» eriala. Kui ma aga sidusin end humanitaarteaduste valdkonnaga, hakkasin tugevalt tajuma pahupoolt, mis selle otsusega kaasas käib.

Kuna mul on eelnevalt juba tugev humanitaari taust, siis olin üsna harjunud mõttega, et mind ümbritsevad inimesed on minus pettunud. Pettunud sellepärast, et humanitaarteaduste valdkond ja tuuletallamine on sünonüümid ja ilmselt selle erialaga, mida õpin, tööd ei leiagi.

Olgu, see selleks. Teiste arvamus pole nii määrava tähtsusega, et sellepärast peaks ennast halvasti tundma. Mis mind häirib, on hoiak, mille on võtnud austusväärased asutused ja isikud.

Võtame näiteks meie eelmise presidendi Toomas Hendrik Ilvese. Ma ei salga, et ta pidas kultuurielu tähtsaks, kuid tema kõnesid ja väljaütlemisi läbis ühtne mall, mis kiitis reaal- ja loodusteaduseid. Ta mainis sageli, kuidas inimene peaks ikka reaaltõeliseid õppima ning kuidas riigi edu määrab reaaltõelise inimeste ja inseneride osakaal ühiskonnas. Ta võib kultuurielu oluliseks pidada, kuid tema jutust kumab ikkagi läbi arvamus, kui teisejärguline on õppida teatrikunsti, kultuurikorraldust, muusikat või maalikunsti.

Ma pean reaal- ja loodusteaduseid väga vajalikeks, kuid ma ei pea lugu sellest, kuidas üht vald-

FOTO: ERAKOGU

RAGNE TOOMPERE
kultuurikorralduse 2. aasta tudeng

konda peetakse kasulikumaks ja tähtsamaks kui teist.

Sügisel tabasin end mõttelt, et olen pettunud oma koduülikoolis, mis peaks toetama oma üliõpilasi, jäädes erapooletuks. Otsustasin end viia kurssi erialastipendiumite taotlemise võimalustega ja mulle torkas silma üks äärmiselt põnev sõnastus Tartu ülikooli kodulehel: «Euroopa Liidu rahastatava erialastipendiumi eesmärk on motiveerida üliõpilasi õppima täiskoormusega riigile prioriteetsetes valdkondades.»

Võib tekkida küsimus, mis

need «riigile prioriteetsed valdkonnad» on.

«Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fondi poolt rahastatavat erialastipendiumi on võimalik taotleda üliõpilasel, kes õpib kõrghariduse esimesel astmel, kas arvutitehnika, materjaliteaduse, füüsika, geoloogia ja keskkonnatehnoloogia, geenitehnoloogia, informaatika, keemia, matemaatika, matemaatilise statistika õppekaval või kõrghariduse teisel õppeastmel arvutitehnika, arvutitehnika ja robotika, materjaliteaduse, biomeditsiini, füüsika, geenitehnoloogia, informaatika, keemia, matemaatika, matemaatilise statistika või tarkvaratehnika õppekaval.»

Nii minul kui ka mitmel teisel oli ebameeldiv sellist kallutatud teksti lugeda, kuid üllatav oli seegi, kuidas ülikool selgelt eristab, millised on esmatähtsad erialad ja millised on teisejärgulisemad.

Pole just meeldiv tunda end kui vallaslaps. UT

SÜGISSEMESTRIL TABASIN END MÕTTELT, ET OLEN PETTUNUD OMA KODUÜLIKOOIS, MIS PEAKS TOETAMA OMA ÜLIÕPILASI, JÄÄDES SEEJUURES ERAPOOLETUKS. OTSUSTASIN END VIIA KURSSI ERIALASTIPENDIUMITEGA.

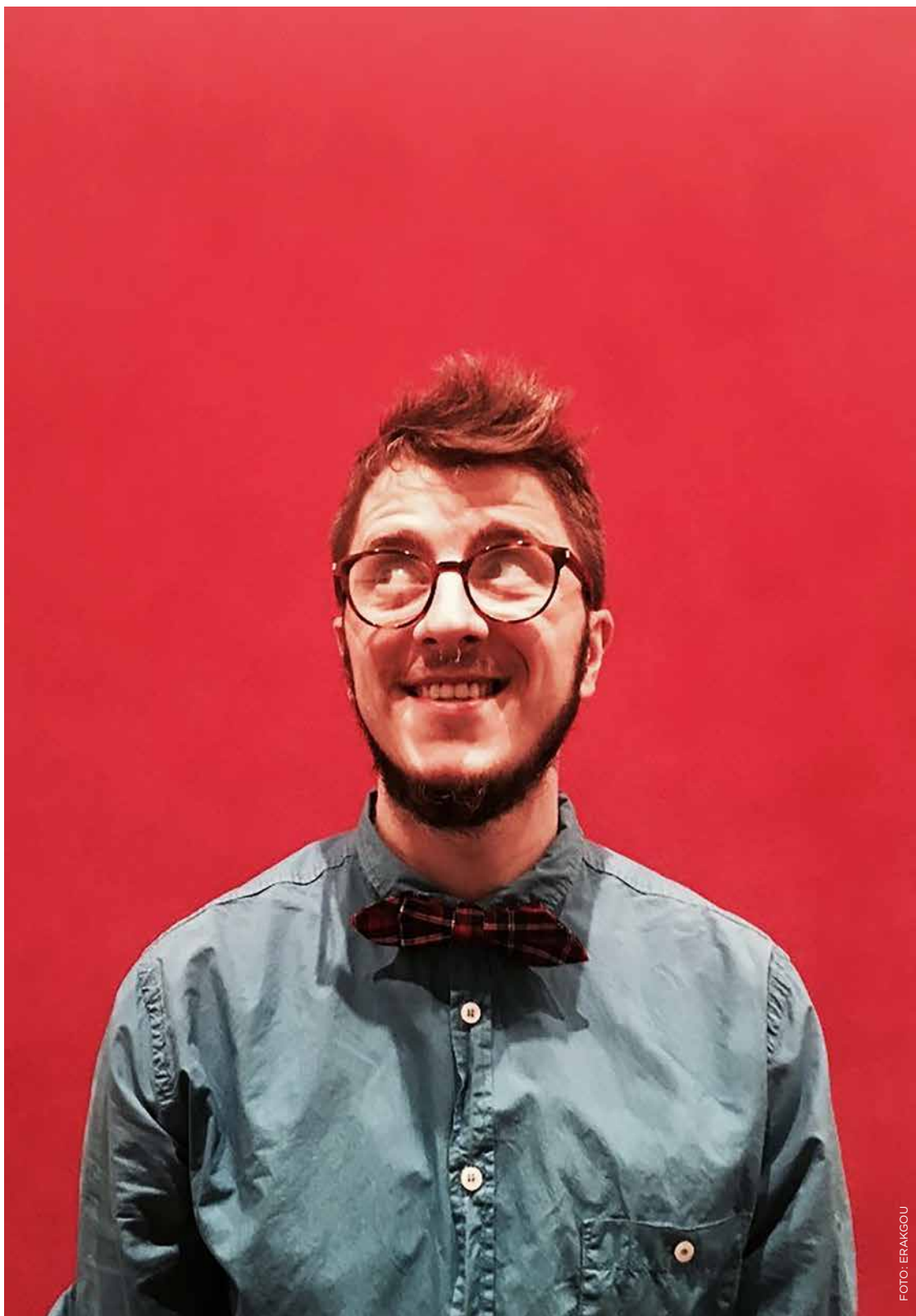

FOTO: ERAKOGU

Eesti kunst jõudis Serbiasse aktiivse vahetustudengi kaudu

PERSOON

Stefan Zaric on Serbiast pärit noormees, kes õpib moeajalugu. Pärast üht semestrit Tartus hakkas ta aga oma kodumaal serblastele hoopis eesti kunstiajalugu õpetama.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Stefan õpib Serbia peamises ülikoolis – Belgradi ülikoolis – magistriastmes 20. sajandi moekunsti. Sügisel tuli ta aga Erasmus+ üleilmse õpirände raames vahetusüliõpilaseks Tartu ülikooli.

Kuna kunstiajaloo teadusharu ei ole Serbias eriti ajakohane, siis soovitas Stefani magistritöö juhendaja noormehel otsida õppekavasid, mis täiustaksid tema uurimistööd kunsti ja moe suunal.

Kui Eesti tudengitel on vahetusüliõpilaseks käimine juba üsna tavapäraseks saanud, siis Stefani jaoks see nii lihtne polnud. Serbia pole teadupärast Euroopa Liidu liige ja seega on sealsetel tudengitel raske minna mõnda muusse riiki kasvõi üheks

semestriks õppima. Eesti on aga üks koht, mis võtab Serbia tudengeid vastu.

EES OOTAS EESTIKEELNE ÕPE

Hoolimata sellest, et kunstiajaloo magistrikava on Tartus eesti-keelne, otsustas Stefan siiski siia tudeerima tulla oskamata praktiliselt sõnagi eesti keelt.

Stefanil oli plaan paigas, et ta võtab hoopis juurde ka erinevaid semiootikateemalisi aineid. Neid

sed ise ütlevad, et Minnesotas on Ameerika kõige hirmsamad talved. Stefanile aga hakkas meeldima põhjamaine elustiil ja ta teadis, et seega peaks Eesti ja sinne kliima talle sobima. Kui tal miskipärast poleks õnnestunud Eestisse tulla, siis tema järgmised valikud oleksid olnud Hispaania ja Saksamaa. Neid variante peab ta ise aga iroonilisteks, sest need riigid pole just kuigi põhjamaised.

Kui Stefan tuli Eestisse, siis ta teadis mõnd välistudengit, kes

LINN, MILLE NIMES ON SEES SÕNA KUNST (INGLISE KEELES ART, PEAB OLEMA HEA KOHT KUNSTIAJALOO TUDENGILE.

loenguid nimetab ta tagantjärele vaadates ülimalt olulisteks, sest need andsid ta magistritöö jaoks palju teoreetilisi teadmisi juurde.

Bakalaureusekraadi omandas Stefan Ameerikas Minnesotas. Noormees rääkis, et ameerikla-

õppisid Tallinnas kunstiajalugu. Kuigi tuttavad olid tal Tallinnas ees, otsustas tema siiski Tartusse õppima tulla.

«Selle asemel et olla väike kala suures tiigis, otsustasin mina olla ainuke kala meres,» sõnas >>

» ta ja vihjas sellele, et ta oli ainuke kunstiajaloo välistudeng Tartus. Tema ümber olid eesti tudengid, kes igapäevaselt rääkisid ka eesti keeles.

IMELINE KOGE MUS TARTUS

Oma Tartus veedetud kogemust nimetab noormees suisa imeliseks. Talle meeldis jalutada mööda Tartut ja astuda sisse erinevatesse muuseumidesse, vestelda õppejõudude ning teiste tudengitega, kes tundsid Stefani tegemiste vastu suurt huvi.

«Linn, mille nimes on sees sõna kunst (inglise keeles *art*), peab olema hea koht kunstiajaloo tudengile,» lausus ta.

Siiski tõi ta välja, et kui kunsti-ajaloo osakond pakuks kursusi ka inglise keeles, oleks kõik veelgi imelisem. Aga isegi ilma kunsti-ajaloo loenguteta suutis Stefan

tis ta ise muuseumiga ühendust.

Ühiste kõneluste järel muuseumi töötajatega jõuti järeldusele, et Tartus on palju välistudengeid, kes on väga motiveeritud, et Eesti kohta uusi teadmisi saada ja õppida.

Seega otsustaski Stefan, et ta viib end Eesti ajaloo ja ka moeajalooga rohkem kurssi ning hakkab saadud teadmisi ka teistele välistudengitele edasi andma.

EKSKURSION VÄLISTUDENGITELE

Pärast mõnda kuud uurimistööd tegi Stefan muuseumis oma esimese ingliskeelse ringkäigu, mis keskendus Eesti geopoliitilisele asendile ja sellele, kuidas see on mõjutanud eesti disaini.

Välistudengid olid taolisest ekskursioonist lummatud ja Stefan rääkis, et pärast ringkäiku tekkis ka tuline arutelu. Selliseid

konna vahel ning aitama lammutada müüri, mis võib inimestel kunsti ees tekkida. See oli ka üks põhjusi, miks ta soovis taolisi ringkäike korraldada ja aidata omalt poolt kaasa selle stereotüübi murdmisele.

MITMED AJAVEETMISVIISID

Peale kuraatori töö leidis Stefan ka teisi ajaveetmisviise. Kuna Serbias on noormehel kolm koera, siis Tartus elades tundis ta neist hirmsasti puudust.

Selle tõttu otsis ta üles Tartu koduta loomade varjupaiga aadressi ja läks kohapeale ning pakkus end vabatahtlikuna koertega jalutama. Selle tegevusega sai ta veidikene leevendada oma igatsust koju jäänud neljajalgsete sõprade järele.

Ühiselamus valmistas noormees tihti ka oma sõpradele Serbia rahvuslikke sööke. Stefan leiab, et toit on üks hea võimalus, kuidas teisi kultuure avastada ja kogeda.

Sel põhjusel toimusid neil teiste vahetusüliõpilastega päris tihti kokkamisõhtud, kus valmistati erinevate riikide sööke.

Teiste Erasmuse tudengitega noormees väga tihedalt ei suhelnudki, sest paljude jaoks oli vahetustudengi kogemus esmakordne ja paljud olid Stefanist ka viis aastat nooremad. Noormees pööras rõhku sellele, et ta kogeks võimalikult palju kohalikku kunsti, sest see oli ka üks põhjus, miks ta siia tuli.

Kui Stefan tagasi kodumaale jõudis, nägi ta paari päeva pärast, et Serbias on suur näitus, mis tutvustab Põhjamaa klaasikunsti.

Ta võttis koheselt näituse korraldanud muuseumiga ühendust

ja rääkis sealsetele töötajatele, et veetis semestri Tartus ja ta sooviks ka serblastele tutvustada oma uurimistööd, mis ta Eestis tegi.

Muuseumile see mõte meeldis ja nad avasid oma ukse esimest korda eesti kunstile. Varem ei

See on ilmselt ka üks põhjus, miks tema loengute vastu nii suurt huvi üles näidatakse.

«Ma loodan, et nende loengutega suudan avada uue peatüki kahe riigi vahel ja et koostöö jätkub. Praegu ei ole Eesti ega Serbia ju eriliselt seotud,» rääkis ta.

ESIMEST KORDA EUROOPA LIIDUS ÕPPIDES
SAIN ARU, KUI OLULINE ON TÖÖTADA
LÕIMUMISE JA ÜHISTE EESMÄRKIDE NIMEL.

ole kusagil Serbias eesti kunsti niimoodi tutvustatud.

«Juba praegu on minuga võtnud ühendust päris palju inimesi ja tundnud huvi mu loengute vastu. See huvi, mis inimestel eesti kunsti vastu on, on uskumatu,» oli Stefan ka ise üllatunud.

Noormees rääkis, et Serbias on alati austatud Balti riike ja nende positiivset muutust Nõukogude Liidust iseseisvateks riikideks.

Stefan ütles, et kunstiajaloolase ja -kuraatorina püüab ta alati olla erinevate kunstide suhtes erapooletu, aga mis puudutab eesti kunsti, siis see rabas teda jalust. «Milline põnev kooslus põhjamaa ja nõukogude mõjust.»

Oma vahetussemestrist Tartus õppis Stefan kõige enam sallivust. Ta ütles, et pole vahet, kas me räägime eesti, vene või mõnda muud keelt või mis poliitilised

vaated meil on, me kõik oleme inimesed ja peame kõigile ühtmoodi lähenema ja kõigisse samamoodi suhtuma.

«Esimest korda Euroopa Liidus õppides sain aru, kui oluline on töötada lõimumise ja ühiste eesmärkide nimel, aga seejuures tuleb siiski säilitada oma eripära,» lausus ta.

Stefani tuttavad Serbiast, ja ka mujalt maailmast, on temaga ühendust võtnud ja uurinud Eestis õppimise kohta lähemalt. Nad kõik olevat üllatunud olnud, kui mitmekesisest haridust pakub Tartu ülikool.

Kui küsisin Stefanilt, mida ta soovib teistele välistudengitele, kes Tartusse õppima tulevad, siis ütles ta, et soovib neil kaasa võtta lisakohvri. «Kui sa külastad Humanat, siis sa kahetset, et ei võtnud lisakohvrit,» naljatles ta. UT

EESTI KUNST RABAS STEFANI JALUST.
«MILLINE PÕNEV KOOSLUS PÕHJAMAA JA
NÕUKOGUDE MÕJUST,» LAUSUS TA.

endale koostada hea tunniplaan, millega ta ise väga rahule jäi. Teadmised, mis ta Tartu ülikoolist sai, olid tema jaoks äärmiselt olulised. Just magistratöö kirjutamise jaoks, sest ta sai siit palju teoreetilist tausta, mis tema uurimistöösse sobis.

Stefan ei veetnud aga oma vahetussemestrit ainult õppides ja muuseumides ringi uudistades. Ta hakkas korraldama teistele Erasmuse tudengitele Tartu kunstimuuseumis erinevaid üritusi.

Noormees rääkis, et kunstimuuseumis oli parasjagu näitus eesti disainist ja kuna Stefani peeriala on moeajalugu, siis võt-

ekskursioone tegi noormees kaks korda ja mõlemal korral oli publikut omajagu.

Ka praegu on ta ühenduses kunstimuuseumi töötajatega ja on kindel, et muuseum arendab seda programmi edasi, sest välistudengite huvi oli igati olemas.

Peale selle, et tutvustada välistudengitele Eestit ja sellega seonduvat lähemalt, oli tema ekskursioonidel ka teine tagamõte.

Stefan rääkis, et isegi kunsti-ajaloo tudengitel on iganenud arusaam kuraatori tööst. Eeldatakse, et muuseumis töötavad alati vanad ja ranged inimesed.

Tegelikult peaks kuraator olema vahelüli kunsti ja vaatajas-

ÜKS KÜSIMUS

FOTO: SIIM VATALIN

PIRET SALUVEER
välispraktika ja üliõpilas-
vahetuse koordinaator

Milline tudeng on Stefan?

Mina puutusin Stefaniga kokku peamiselt ülikooli paberimajandusega seotud asjaajamistes, kuid oma kokkupuute põhjal võin öelda, et tegemist oli äärmiselt tegusa, avatud ja hea suhtumisega üliõpilasega, kes hakkas kohe ise otsima võimalust suhelda ka väljaspool Raatuse ühiselamut (ehk välisüliõpilaste suhtlusringi) kohalike inimestega. Ta võttis ise Tartu kunstimuuseumiga ühendust ja pakkus ennast praktikale. Iga kord, kui ma teda kohtasin, oli tal mingi huvitav tegevus käsil. Näiteks oli ta mingil hetkel sügisel leidnud, et TÜ arstitudengid korraldavad filmifestivali. Loomulikult osales ta seal, hoolimata sellest, et üritus oli eesti keeles.

Kuigi minu kokkupuude Stefaniga oli põgus, siis rääkis ta kõikidel kordadel väga huvitavalt oma siinsetest tegemistest ning lõpuks oli mul tunne, nagu oleks tegemist vana sõbraga. Välisüliõpilaste koordinaatorina on mul ainult puhas rõõm selliste aktiivsete, uudishimulike ja iseseisvate üliõpilastega kokku puutuda. ●

Infoühiskonna keskus pakub riigile vajalikku kompetentsi

ALMA MATER

Tartu ülikoolis on aasta aega tegutsenud infoühiskonna keskus, mis paneb erinevate erialade inimesed koostööd tegema.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Infoühiskonna keskuse idee sai alguse aasta tagasi, mil IT-õiguse toonane programmi-juht Helen Eenmaa-Dimitrieva tegi ülikooli arengufondile taotluse, et luua erialadevaheline infoühiskonna keskus.

Sellest taotlusest, mis sai ülikooli arengufondilt rahastuse, kasvas esialgsetest plaanidest välja palju mahukam ja laiapõhjalisem keskus.

Keskuse praegune juht on meediauuringute professor Andra Siibak, kes rääkis, et keskusesse on kaasatud kõik ülikooli neli valdkonda – kokku 22 erineva eriala inimesed, kes tegelevad mingi nurga alt infoühiskonna mõtestamisega või nende nähtuste uurimisega.

Eelkõige on keskus mõeldud kui erialadevaheline pädevuskeskus, mis tegeleb ka õppe- ja teadustegevusega. Keskuse eesmärk on teha ja taotleda ühiseid teadusprojekte.

Peale selle on infoühiskonna

keskuse keskne eesmärk pakkuda Eesti riigile vajalikku pädevust, mida erinevates valdkondades võiks infoühiskonnaga seotud nähtuste uurimiseks vaja minna.

TUTVUMISE AASTA

Siibak rääkis, et esimene aasta, mil keskus tegutsenud on, on olnud eelkõige sidemete sõlmimise ja üksteisega tutvumise aasta. Ühtegi suurt uurimisprojekti pole veel kirjutatud, aga plaan on seda järgmisel aastal teha.

Siibaku sõnul on inimesi alati keeruline kaasata. Inimesed peavad uuteks ettevõtmisteks aega

Praegu korraldab keskus erialadevahelist artiklite kirjutamise konkurssi, kuhu laekus 18 erinevat projektiideed. Kuus neist said motivatsioonitoetuse, et artiklid mai lõpuks valmis kirjutada.

Konkursi üks nõudeid oli see, et artikkel tuleb kirjutada koostöös mõne teise eriala inimesega. Seega kirjutavadki näiteks sotsioloogid koos peremeditsiini keskuse inimestega, politoloogid semiootikutega jne.

Selline erialadevahelise koostöö punkt oli sees selleks, et soodustada ja toetada üksteise tundma õppimist, tekitada huvi selle vastu, mida teised infoühiskonnaga tegelevad uurijad oma valdkonnas teevad, ning luua võimalus üksteisele vajalikud olla.

PALJUSKI HUVITAVAD KESKUSE LIKMEID SAMAD TEEMAD, AGA VIIS, KUIDAS ERINEVAD ERIALAD PROBLEEMIDEST RÄÄGIVAD, ON ERINEVAD.

leidma. Peale selle tuleb kirjut seltskonda ka innustada koos olema ja koos mõtlema ning sealt ka edasi astuma, et tegelik koostöö sünniks.

Hetkeseisuga on päris paljud inimesed leidnud, et infoühiskonna keskus on midagi sellist, millesse tasub oma aega ja energiat panustada.

Siibak rääkis, et alguses oli vaja erinevate teadlaste vahel tõlgiks olla. Paljuski huvitavad keskuse liikmeid samad teemad, aga viis, kuidas erinevad erialad probleemidest räägivad, on erinev.

«Me kasutame teistsuguseid sõnu, kui meie kõrval oleva teadusharu inimesed. Seega ongi

esimese poolaasta tegevus püüdnud panna neid rääkima samade sõnadega samadest asjadest,» lausus Siibak.

Korra kuus korraldab infoühiskonna keskus ka veebiseminare, mille eesmärk on Siibaku sõnul ühest küljest tutvustada teemasid, millega keskuses toimetavad inimesed tegelevad, aga teisest küljest püütakse võtta sõna teemadel, mis on päevakajalised ja võiksid laiemale üldsusele huvi pakkuda.

TÕEJÄRGNE ÜHISKOND

Veebruarikuu Webinaril arutasid saatekülalised näiteks niinimetatud tõejärgse ühiskonna teemat: mida üldse tähendab tõejärgne ühiskond, kuidas peaksime seda mõistma, millist mõju avaldab tõejärgne ühiskond Eesti, Euroopa või maailma poliitika kujundamisel.

Külas olid professor Marju Lauristin ja professor Vello Petai. Webinare kantakse otse üle ka Postimehes ja Novaatoris.

Siibak usub, et veebiseminarid võiksid olla huvipakkuvad suhteliselt laiale inimeste rühmale. Miks mitte ka ühiskonnaõpetuse- ja ajalooõpetajatele, kes võiksid kasutada Webinare gümnaasiumiõpilastele mõeldes.

Kuna gümnaasiumis on uurimistöö kohustuslik, siis näiteks privaatsuse ja eetika teema, millele keskendub keskuse märtsi webinar, on Siibaku hinnangul punkt, millele gümnaasiumis uurimistööd läbi viies siiani väga palju tähelepanu ei pöörata, kuigi on väga oluline, et alustav uurija aduks oma rolli ja vastutust, kui ta mingit uurimistööd tegema läheb.

Aprilli lõpus aitab keskus

vahendada Oxfordi ülikooli õppejõudude kursust Tartu ülikoolis. Kursus on kolmepäevane ja toimub 28.–30. aprillil ning seda võivad võtta nii erinevate astmete tudengid kui ka õppejõud.

Üksikasjalikumalt käsitletakse kursusel e-demokraatia ja e-valitsemise teemat, mida Oxfordi teadlased on Eesti kontekstis uurinud.

Siibak usub, et viis, kuidas Oxfordis loenguid antakse, on teistsugune kui meil. Näiteks tehakse ka nädalavahetusel, mil kursust Tartu ülikoolis loetakse, simulatsioonimänge.

VEEL KUNAGI POLE AOIR-I AASTAKONGRESS TOIMUNUD NII VÄIKESES RIIGIS, NII TILLUKESES LINNAS JA NII KAUGEL IDAST KUI SEEKORD.

18.–21. oktoobrini toimub Tartus aga Maailma Interneti-uurijate assotsiatsiooni (AoIR) aastakongress AoIR 2017, mille kohalik peakorraldaja on samuti Andra Siibak.

Kongressi korraldatakse koostöös ühiskonnateaduste instituudi ja infoühiskonna keskusega.

Siibak rääkis, et AoIR on siiani maailma suurim multidistsiplinaarne internetiuurijate võrgustik, mis on pühendunud oma tegevuses internetiuuringute suuna arendamisele ja erialadevahelisuse suurendamisele.

Organisatsiooni kuulub enam kui 5000 aktiivset liiget kõikjalt maailmast. Ainuke koht, kus organisatsioonil liikmeid ei ole, on Antarktika.

2017. aasta aastakongressi teema on «Võrgustunud avalikkused». Konverentsi üks peaesinejaid on professor Andrew Chadwick Royal Holloway

Londoni ülikoolist, kes on üks maailma tunnustatumaid ja enim tsiteeritumaid uurijaid, kes on keskendunud internetis leviva poliitilise diskursuse, võimu ja kaasamise teemade uurimisele.

Tartus toimuv konverents on organisatsiooni jaoks järjekorras kaheksateistkümnnes. Sellega, et kongress Eestis toimuks, nägi Siibak vaeva kolm aastat.

Suurkonverentsi Eestisse toomine pole aga sugugi lihtne, kuna maailma mastaabis on Eesti ja Tartu siiski väga väike ja raskesti ligipääsetav piirkond.

Veel kunagi varem pole AoIR-

i aastakongress toimunud nii väikeses riigis, nii tillukeses linnas ja nii kaugel idas kui seekord.

Tavaliselt toimuvad kongressid suurlinnades, nagu Chicago, Brisbane või Toronto.

E-EESTI KUULSUS

Siibak usub, et konverentsi Eestisse tuleku põhjuseks on meie e-Eesti kuulsus, kuna igapäevaselt infoühiskonna ja internetiteemadega tegelevad teadlased on huvitatud oma silmaga nägemisest, kuidas meil asjad toimivad.

«Ma usun, et Tartu ülikooli infoühiskonna keskusest võiks saada samalaadne kõrgetasemeline kompetentsi- ja teaduskeskus kui Oxfordi interneti instituut,» lausus Siibak.

«Leian, et head eeskujud ning kõrged eesmärgid on olulised, aitamaks infoühiskonna keskusel saavutada oma tõeline potentsiaal,» lisas ta. UT

MARGIT SUTROP: hea teadustava loob usaldust teaduses ja teaduse vastu

INTERVJUU

10. veebruaril toimus rahvusvaheline konverents «Aus teadus – mõtestades head teadustava», kus esitleti Eesti hea teadustava esimest tööversiooni. Kõnelesime sel teemal professor Margit Sutropi, Tartu ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna dekaani ja eetikakeskuse juhatajaga.

TIIA KÖNNUSSAAR

ajakiri@ut.ee

10. veebruari teaduseetika konverentsil rääkisid rahvusvahelised asjatundjad eetikaküsimuste tähtsusest teaduse tegemisel. Mis üldse on hea teadus ja miks on vaja hea teadustava üle arutleda?

Hea teadus järgib selliseid väärtusi nagu uurimisvabadus, vastutus, ausus, erapooletus, austus, hoolivus, võrdsus, avatus, usaldus ja koostöö. Need väärtused ei ole eetikute väljamõeldis, vaid tulenevad teaduse kui kutseala eesmärkidest. Teadusfilosoof David Resnik on teadust määratlenud kui

elukutset, kus üksikisikud teevad koostööd, et edendada teadmist, kõrvaldada teadmatust ja lahendada praktilisi probleeme. Selleks, et koostööd teha, on vaja usaldust kahel tasandil: usaldust teadlaste vahel (sest teadlased toetuvad kolleegide eelnevalt saadud uurimistulemustele) ning ühiskonna usaldust teadlaste vastu (kui seda usaldust pole, ei anta rahastust ja uurimistöö jääb tegemata). Ausa/hea teaduse puhul tuleb eristada erinevaid tasandeid: uurimistöö tulemusi, teadlasi, asutusi ning teadust kui ühiskondlikku süsteemi.

Inglisekeelsele mõistele *research integrity* ei ole eesti keeles väga head vastet. Kõige otsesem tõlkevaste oleks teadustöö terviklikkus, mis tähendab

»

» dab, et jutt on väärtushoiakute ja tegude kooskõlalisusest teaduse tegemisel. Eesti head teadustava kirjutades vältisime otsetõlget ja rääkisime lihtsalt heast/ausast teadusest.

Konverentsil räägiti nii ausast teadusest kui väärkäitumisest teaduses. Kummale keskendub Eesti hea teadustava?

Teaduslikus kirjanduses arutletakse palju selle üle, kas aus teadus ja väärkäitumine on ühe medali kaks külge või on need erinevad asjad. Mina pooldan lähenemist, mille kohaselt on aus teadus laiem mõiste ja väärkäitumine selle üks alaküsimusi. Väärkäitumise vastand on pigem õige/hea/sobiv käitumine.

Teaduse usaldusväärsuse tagamiseks on vaja, et teadlased täidaksid oma kohustusi (tegude tasand) ja et neil oleks ka motivatsioon seda teha (väärtushoiakud). Eesti head teadustava kirjutades pidasime silmas, et mõlemad tahud, nii tegude kui väärtushoiakute tasand, oleksid esindatud. Kõigepealt räägime lahti põhi-väärtused, seejärel kirjeldame standardite peatükis, milline on eetilisel õige käitumine. Standardite peatükk on liigendatud uurimistöö etappide järgi: planeerimine, uuringute tegemine, tulemuste teistele edastamine. Lõpuks räägime ka sellest, millised ootused on teadlase tegevusele asutuses.

Kas hea teadustava kuulub eetika või õiguse valdkonda?

Hea tava on eetika ja õiguse piirimal. See on eriala esindajate kokkulepe. Erinevalt eetikast on siin tegemist kirjapandud normidega, ent erinevalt õigusest on normide täitmise kontroll jäetud

kutseala esindajate endi hoolde. Kui näiteks doktorandil või noorel teadlasel tekib küsimus, kas toimiv praktika on ikka eetiline, siis ta võib seda kontrollida hea teadustava paberit lugedes. Samuti saab ta hea tava dokumendile viidates tõstatada küsimuse kollektiivis või avalikkuses. Hea teadustava kirjanemine peaks

MAADES, KUS ON OLEMAS HEA TEADUSE JUHEND JA KOMITEED, ON AJAKIRJADES LAUSA 60% ROHKEM ARTIKLITE TAGASIVÕTMIST.

soodustama refleksiooni ja arutelu selle üle, millised praktikad pole vastuvõetavad.

Konverentsil kõnelnud Stanfordi teadlane dr Daniele Fanelli osutas väärkäitumise määratlemise raskustele. Kitsa definitsiooni järgi peetakse väärkäitumiseks andmete võltsimist, välja mõtlemist ja loomevargust nii teadustöö kavandamisel, tegemisel kui ka tulemuste edastamisel. Muud väärkäitumise vormid nagu näiteks variautorlus, suutmatus lahendada huvide konflikte, statistikaga manipuleerimine parema tulemuse saamiseks, tudengite või alluvate ärakasutamine, halb juhendamine, eneseplagieerimine jm kuuluvad aga alajaotusse «Küsitavad uurimistöö praktikad». Fanellilt pärineb vahetegemine mustade, valgete ja hallide alade vahel. Kui võltsimine, välja mõtlemine ja loomevargus on mustad alad, siis hallide aladena kirjeldab ta küsitavaid teadustöö praktikaid, millele lisanduvad veel teadlase isikliku käitumisega seonduvad küsitavad praktikad (nt ahistamine või ebavõrdne kohtlemine). Erinevate maade lähenemine on väga erinev: nii see, mida loetakse küsitavaks praktikaks, kui ka see,

kas väärkäitumisena läheb arvesse vaid tahtlik tegevus või on see ka hoolimatusest tingitud vigade tegemine.

Konverentsil kuulsime, et käsil on Euroopa hea teadustava koostamine. Kas teaduses on täna eetikaga rohkem probleeme kui varem?

Ma arvan, et väärkäitumise juhtumeid avastatakse ja avalikustatakse rohkem kui varem. Dr Daniele Fanelli väitis oma värskel uurimistöö alusel, et maades, kus on olemas oma hea teaduse juhend ja teadusliku väärkäitumise komiteed, on ajakirjades lausa 60% rohkem artiklite tagasivõtmist (andmete välja mõtlemise või võltsimise ilmsikstulekul) kui nendes, kus hea teaduse regulatsioonid puuduvad. Selle väiteni jõudis Fanelli, vaadates läbi 2200 parandatud artiklit ja 611 tagasi võetud artiklit. Ta õnnitles meid, et Eesti astub hea teadustava koostamisega selliste maade nagu USA, Norra, Taani, Soome jt perre, kus ausa teaduse edendamiseks tegeldakse tõsiselt.

Teaduseetika küsimused on õhus: Turu ülikooli emeriitkantsler prof Krista Varantola tutvustas Euroopa teaduste akadeemiade assotsiatsiooni ALLEA koostatavat Euroopa head teadustava. Euroopa Komisjoni teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraadi eetika ja hea teaduse rühma juht dr Isidoros Karatzas rääkis sellest, mida Euroopa Komisjon teeb Horisont 2020 raames hea teaduse edendamiseks.

Hea teadustava koostamise eesmärk on edendada teadlikkust teadlastele suunatud ootuste osas, pidades silmas nii väärtushoiakuid kui käitumist. Hea teadustava võiks anda mõtlemisainet ka selle üle, kas teadus kui sotsiaalne süsteem ja teaduse tegemise tingimused võimaldavad teadlasel eetilisel käituda. Peale teadlaste, institutide ja ülikoolide on hea teaduse tegemisega seotud ka teaduse rahastajad, hindajad, teadusajakirjad ja kirjastused – teadus kui institutsioon koosneb väga paljudest osadest ja need kõik loovad ruumi, kus teadlane tegutseb.

Hea teadustava peaks kõigile osapooltele teadvustama, mida neilt oodatakse. Muidugi ei muuda paber üksi midagi. Aga mida enam inimesi selle koostamises osaleb ja arutleb selle üle, mis on lubatav või lubamatu ning milline on hea käitumine, seda enam suureneb tundlikkus ja hakatakse märkama käibivates praktikates kriitilisi kohti. Lõpuks peaks hea teadustava paber viima kultuuri muutumiseni.

Meil Eestis pole siiani õnneks suuri väärkäitumise juhtumeid välja tulnud. Küll on meil aga palju küsitavaid praktikaid, mille puhul võiks senisest teravamalt reageerida, sest need hävitavad usaldust nii teaduse enda sees kui ka ühiskonna usaldust teaduse vastu. Teadus saab aga toimida ainult usalduse pinnalt.

Kas võiksite nimetada mõnda praktilist küsimust, mis on hea teadustava koostamise vajadust rõhutanud?

Eesti oludes on vast kõige pakilisem autorluse küsimus. Ei ole selget kokkulepet, kes on autor ja kuidas autoreid reastada.

Mõnedel aladel elab edasi nõukogude ajast pärit tava, et autoriks peab olema ka uurimisrühma juht. Mõni lõikab kasu sellest, et tema käsutuses oleva aparadi või vahendite kasutamine võimaldab küsida autorlust nende kasutajate artiklites. Nii võib mõnel teadlasel koguneda aastas sadu artikleid.

Minu arvates peaks autorluse puhul pidama silmas, et kõik, kes on autorina märgitud, peavad olema artikli valmimise panustanud ja valmis vastutama kogu artikli eest. See, kuidas autoreid reastatakse, on kokkuleppe asi. Tähtis on, et juba kirjutama asudes lepitaks omavahel kokku autorite järjekord. Hea tava on mitme autoriga artiklite puhul märkida ära, milline oli kellegi panus.

Või teine probleem: eksperimentaalsete teaduste puhul on tavaline, et kirjutatakse kollektiivseid artikleid, samas kui näiteks teoreetilistel erialadel on enamasti ühe autoriga artiklid. Doktorantide juhendamisel aga tekib seetõttu ebavõrdne olukord. Rühmatöö puhul on enamasti ka doktorandi juhendaja artikli üks

EESTIS ON PALJU KÜSITAVAD PRAKTIKAID, MILLE PUHUL VÕIKS SENISEST TERAVAMALT REAGEERIDA, SEST NEED HÄVITAVAD USALDUST.

autor, humanitaarteadustes võib juhendaja artikli valmimise palju panustada, andes idee, kirjanduse viited, aidates allikaid tõlgendada ja parandades ka artikli ülesehitust ja stiili, aga doktorant märgib juhendaja panust tavaliselt vaid joonealuses tänuavalduses. Selline ebavõrdsus autorluses tekitab aga probleeme. Publikatsioonide arv on aluseks nii teadusrahade jaotamisel, preemiate jagamisel kui ka isikliku karjääri tegemisel.

Hea teadustava dokumendis on ka kollegiaalseid suhteid puudutav osa. Kuidas on inimestevahelised suhted seotud hea teaduse tegemisega?

Ebakollegiaalne või lausa diskrimineeriv käitumine pole mitte lihtsalt lubamatu, vaid kahjustab teaduse tegemist, mis põhineb usaldusel ja koostööl.

Hea teadustava paberis on kirjas, et teadlane kolleegina peab olema abivalmis, viisakas, arvestav ja heatahtlik, vältides kolleegide diskrimineerimist ja põhjendamatu ebasoodsat kohtlemist. Samuti on kirjas ka teadusasutuse vastutus: luua avatud ja koostööle suunatud organisatsioonikultuur ning kehtestada võrdse kohtlemise ja muude heade kollegiaalsete suhete rikkumise ning töökiusamise menetlemise kord.

Kuidas saavad TÜ teadlased hea teadustava loomisse panustada?

Konverentsi töötubades anti palju väärtuslikku tagasisidet. 1. märtsini sai saata parandusette-

panekuid. Kui ETAG-i töörühm on laekunud paranduste alusel töötanud välja uue versiooni, saadetakse see veel avalikule kooskõlastusringile ja kõigile ülikoolidele ning teadusasutustele. Eesti hea teadustava vastuvõtmiseni kõikide ülikoolide ja teadusasutuste poolt loodame jõuda selle aasta sügisel. UT

Loe täispikka intervjuud UT veebist www.ajakiri.ut.ee.

Nõustaja-kaplan aitab töötajate probleemidele lahendusi leida

ALMA MATER

Sellest aastast saavad Tartu ülikooli töötajad tööelus ette tulevate probleemide korral pöörduda nõustaja-kaplani, religioonipsühholoogia professori Tõnu Lehtsaare poole.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Paar kuud selles ametis tegutsemist on Lehtsaareni toonud eelkõige tööalas-test suhetest tulenevad mured.

Lehtsaar töötab praegu nõustaja-kaplani kohal 0,4 koormusega, mis tähendab, et teda võib oma kabinetist leida igal esmaspäeva ja teisipäeval. Tema sõnul on parim variant, kui inimesed saadavad talle e-kirja, sest telefonile ei ole tal alati võimalik vastata.

Mõnikord tuleb muidugi ette ka kriisiolukordi, kus probleemidega peab tegelema ka teistel päevadel. «Näiteks ühel reede hommikul istusin Peipsil ja püü-

sin kala. Keegi helistas ja uuris, kus ma olen, ning kurtis, et tal on hädasti rääkida vaja. Siis rääkisin-megi nii palju, kui võimalik oli. Eks selliseid kiireid asju võib alati ette tulla.» Seega, kiirete murede korral võib tema poole pöörduda alati ka muul ajal, kuid eelistatult siiski kirja teel.

Lehtsaarel on viis peamist tööülesannet, millest esimene on seotud töötajate nõustamisega tööelus ettetulevates probleemides. Nõustaja-kaplani sõnul on see ka kõige laiem probleem, sest suhetega seotud muresid on väga erisuguseid.

«Minu ülesanne on nõustada ka allüksusi, kui neil on mingisugused suhtlemisprobleemid,» lisab ta.

Nõustaja-kaplani ülesanne on ka osapooli lepitada, kui kaks või rohkem inimest on omavahel tülli läinud. «Selle eeldus on aga see, et kõik osapooled on nõus sellega, et juhul kui nad ei saa omavahel hästi räägitud, siis olen mina see, kes aitab kaasa, et osapooled saaksid oma asjad selgeks räägitud.»

TÕNU LEHTSAAR ÜTLEB, ET TEMA JUURES ON TAGATUD USALDUS JA ERAPOOLETU SUHTUMINE MUREDESSE.

Kui töötajatel on usulistel või spirituaalsetel teemadel küsimusi, siis võib ka nendega julgelt Lehtsaare poole pöörduda. «Erinevad spirituaalsed, eetilised ja maailmavaatelised küsimused on tegelikult tööalastega üsna läbipõimunud ja tihti ei olegi võimalik piiri vahele tõmmata,» selgitab ta. Peamiselt võibki tema

poole pöörduda psühholoogiliste, inimeste meeleolu, enesetunde ja suhteküsimustega.

Lehtsaare poole oli eelmise kuu keskpaigaks pöördunud ligikaudu kaksikümne inimest ja küsimused on olnud väga erinevad. «Olen näinud, et probleemid muutuvad tõsisemateks. Probleemidel on eri raskusast-

med, mõned on pikaajalised ja n-ö kaua küpsenud, teised jällegi mõnest sündmusest lahvanud. Siis on põhiküsimus, mida nüüd teha,» kirjeldab Lehtsaar.

Eelmisel kuul kerkis Eesti ajakirjanduses esile keeruline suhtejuhtum TÕ doktorandi ja tema juhendaja vahel, mille kohta ütleb Lehtsaar, et ahistamissüüdistu- ➤

» sed on ühed keerulisemad probleemid. «Nende lahendamise üks eeldus on asutuses kokku lepitud põhimõtted, kuidas niisuguses olukorras käituda. Tartu ülikoolis on läbi arutatud ja vastu võetud võrdse kohtlemise juhend, mis sätestab üksikasjalikult, kuidas sellistes olukordades toimida.»

Lehtsaare arvates ei peaks seesugustes olukordades olema ülikoolis eraldi sõltumatut isikut.

LEHTSAARE SÖNUL EI SAA TEMA JUURDE TULEK OLLA SUNNITUD VÕI SUUNATUD, SEE PEAB OLEMA INIMESE ISIKLIK OTSUS.

«Meil ei ole vaja luua eraldi üli-ma tõe institutsiooni. Õigusriigis on inimesele antud seaduslikud võimalused oma huvide ja väärikuse kaitsmiseks,» põhjendab ta.

Kuigi tema sõnul ei mõju seesugused juhtumid ülikooli sisekliimale ehk suhete emotsionaalsele õhustikule hästi, ei tasu üksikjuhtumist toimuvat üldistada kogu ülikoolile.

Küsimusele, kuidas peaks ülikool käituma taolise info saamisel, ütleb Lehtsaar, et nõustamis- ja lepitamistegevuse põhireegel on, et kahe inimese vahelist probleemi saab lahendada vaid mõlemad pooli kuulates ja kaasates.

Nõustaja-kaplani sõnul on aga praeguseks joonistunud välja kolm teemat, millega tal on tulnud enim tegeleda. Juhtide jaoks on olnud probleem näiteks see, et üksustes töötab keerulisi inimesi, kes võtavad juhtide ajast ja energiast suure osa.

«Kirjutavad pikki kirju ja neil on mingisugused probleemid, mille pärast nad ei rahune. Teine teema, mis juhte puudutab, on seotud konfliktidega kas alluva,

sama taseme juhi või kõrgema taseme juhiga,» räägib ta.

Lehtsaar nõustab ka allüksusi. Praegu on ette tulnud probleeme, kus inimestevaheliste lahkkelide tõttu on töökliima häiritud. Võib ka juhtuda, et vastasseis on tekkinud allüksuste eri võtmeisikute vahel.

«Siis ei lõpe see kahe inimese vahelise pingega, vaid see puudutab meeskonna kõiki liikmeid.

Siis muutub olukord ka keerulise-maks.» Lehtsaar ütleb, et tema ei ole see isik, kes sekkuks otseselt konflikti, vaid ta aitab inimestel omavahel suhelda, neil probleeme väljendada ja jõuda oma lahendusteni. «Mina ei ole uks, vaid õli ukse hingede vahel, et see ei kriuksuks,» lisab ta.

Peale selle valmistab Lehtsaare sõnul töötajatele muret veel ka struktuurimuutustega kohanemine. «Mõnel pool ei ole need uued struktuurid veel käivitu-nud. See ei ole midagi ülikoolile ainuomast, vaid nii ongi siis, kui liituvad erinevad üksused, millel on oma tavad ja kultuurid. On loomulik, et uuega kohanemine võtab aega.»

USALDUSLIKKUS ON TAGATUD

Lehtsaare sõnul on kõikidele töötajatele tagatud usalduse hoidmine ning tema kabinetist ei jõua mured ega nimed kaugemale. «Eks minu käest on ikka huumori või sarkasmiga küsitud, kas mul on kabinetis pealtkuulamismikrofonid olemas või kas rektor loeb mu kirju. Eks sarkasm varjutab

inimeste tegelikke hirme, kuid nendeks ei ole põhjust,» ütleb ta.

Nõustaja-kaplan julgustab inimesi oma muredega tema poole pöörduma. Tema meelest on ka ühiskonnast üldiselt kadumas tauniv suhtumine nõustaja juures käimisesse.

«Muidugi peab see kõik olema vabatahtlik, inimene peab ise tundma, et ta soovib millestki rääkima tulla. Mul on olnud ju-huseid, kus töötaja on helistanud ja öelnud, et tema kolleegil on tõsised probleemid ja kas ta tohib soovitada, et see inimene tuleks minu juurde.» Lehtsaar on alati oma nõusoleku andnud, kuid need inimesed ei ole seni veel temani jõudnud. «Minu juurde tulek ei saa olla sunnitud ega suunatud, see peab olema isiklik otsus.»

VAJADUS SEESUGUSE AMETI JÄRELE

Lehtsaare arvates on seesugune amet ülikoolile vajalik. «Eks see töökoht kasvaski välja vajadusest, kuna pingelised ajad peegelduvad ka inimeste hingeelus ja suhetes. Tõsiasi, et inimesed pöörduvad minu poole eri küsimustega, näitab seesuguse vajaduse olemasolu.»

Nõustaja-kaplani töös on Lehtsaare arvates talle enda-le kõige keerulisem tegeleda kahjutundega, mis tal mõnikord tekib. «Kui hea inimene ütleb, et ta läheb parem Tartu ülikoolist ära ja selle mineku põhjus seisneb kusagil suhetes, siis on mul väga kahju, sest see ei peaks tegelikult nii olema.»

Lehtsaar ütleb, et ta ei ole ime-tegija, aga tal on hea meel, kui tal õnnestub aidata inimestel endas ja oma suhetes selgust leida. UT

Kellest saab TÜ uus rektor?

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Elmise kuu lõpus registree-ris valimiskomisjon rektorikandidaatideks professor Margit Sutropi ja professor Volli Kalmu.

Professor Margit Sutropi esitasid rektorikandidaadiks loodus- ja täppisteaduste valdkonna nõukogu, humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna nõukogu ning sotsiaalteaduste valdkonna

nõukogu. Professor Volli Kalmu esitasid rektori kandidaadiks loodus- ja täppisteaduste valdkonna nõukogu ning meditsiiniteaduste valdkonna nõukogu.

UT ajakiri uuris mõle-malt kandidaadilt, missugu-sed on nende valimisplatvor-mi olulisemad põhimõtted ja lubadused, millele tuleks ülikoolis varasemast enam tähelepanu pöörata, ning missugusena näevad nad ülikooli tule-vikku vaadates.

REKTORI VALIMISTE OLULISED KUUPÄEVAD

» 9. märtsil kell 16.15 toimub Tartu ülikooli aulas rektorikandidaatide väitluskoosolek.

» Valimiskogu nimekiri kinnitatakse 13. märtsil.

» 30. märtsil valitakse valimiskoosolekul viieks aastaks rektor. Valituks osutub kandidaat, kes kogub üle poole valimiskogu häälest. Valimiskogusse

kuuluvad nõukogu, senati, valdkondade nõukogu-de ja üliõpilasesinduse liikmed ning professorid ja juhtivateadurid, kelle töökoormus ülikoolis on vähemalt 20 tundi nädalas.

» Rektor Volli Kalmu viieaastane ametiaeg Tartu ülikooli rektorina täitub 1. juulil.

VOLLI KALM: ülikooli tugi peab oma liikmeskonna eesmärkide saavutamisel kasvama

M illised on teie valimisplatvormi olulisemad põhimõtted?

Olulisimad põhimõtted lähtuvad rahvusülikooli ülesandest, arengukavast ja ülikooli kui terviku kasvavalt tugevast positsioonist Eesti ja Euroopa haridus- ja teadusruumis. Neist lähtub meie missioon anda suurim panus Eesti, meie regiooni ja üleilmsete väljakutsete lahendamisse võimalikult hea hariduse ja teaduse abil, millega tegeleme ülikoolis ja milles on kasvanud meie vilistlased. Sel teekonnal on oluline suunata õppejõudu-teadlast õppija arengut toetama ning pakkuma tuge üliõpilastele, mis võimaldab neil võtta vastutus õpingute eest.

Tunnistades ja tunnustades ülikooli kui *universitas*'e sisemiste osapoolte huvide lahknemise loomulikkust, on paljude kolleegide, ülikooli akadeemiliste üksuste ja juhtorganite ning ka laiema ühiskonna tagasiside ülikooli viie viimase aasta juhtimisotsustele olnud läbivalt positiivne ja see annab põhjust valitud suundades jõupingutusi jätkata.

Mis on kolm lubadust, mille plaanite rektorina jätkates kindlasti ellu viia?

Need lähtuvad arengutest, kuhu ülikool on tänaseks jõudnud:

1. ühiselt kokkulepitud tulemuste saavutamisele suunatud kaasa- ja juhtimiskultuuri omaksvõtmine;
2. uute ametijuhendite rakendamise ja karjäärimudeli lihtsustamine, mis väärtustab koos palgapoliitikaga töö tulemuslikkust;
3. eelarvepoliitika, mis soodustab sissetulekute kasvu, sihtfinantseerib rahvusteadusi ja keskendub TAI tugevustele ning tagab nende püsiva arengu.

KÕIK ÜLIKOOLI PÕHITEGEVUSTE TULEMUSED ON VIIE AASTA JOOKSUL OLULISELT PARANENUD JA SEDA TÄNU MEIE INIMESTE PÜHENDUNUD TÖÖLE.

Millele tuleks teie arvates ülikoolis edaspidi rohkem tähelepanu pöörata?

Kõik ülikooli põhitegevuste tulemused on viie aasta jooksul oluliselt paranenud ja seda tänu

meie inimeste pühendunud tööle. Heade akadeemiliste tavade ja võrdse kohtlemise põhimõtete kokkuleppimise kaudu toimus selge areng ühistel väärtustel põhineva töökultuuri kujundamiseks ja mõlemad viidatud dokumendid saavad lahutamatuks osaks töölepingus ja selle lisades. Ülikooli tugi ja vastutus oma liikmeskonnale nende eesmärkide saavutamisel, aga ka võimalike probleemide lahendamisel peab oluliselt kasvama.

Meil on avanemas seniole-matu võimalus rahvusvahelises koostöös Euroopa absoluutsete tippülikoolide võrgustikega GUILD ja LERU. Nimetatud partnerid on avatud koostööks

ülikooli juhtimise ja juhtide koolituse, teadusprojektide algatamise, EL haridus- ja teaduspoliitika kujundamise, eelarvestamise ja muudes valdkondades. Peale koostöö on GUILD väljendanud

meile oma ootust, et oleksime Kesk- ja Ida-Euroopa ülikoolide arenguprobleemide eestkõnelejaks.

Milline on teie arvates rektori roll nüüdisaja TÜ-s?

Rektori roll on sidustada ülikooli piirkonna, Eesti ühiskonna ja rahvusvahelise akadeemilise kogukonnaga ning juhtida neis ülikooli kui arengute eestvedajat. Koos valdkondlikult ühtlasemalt mehitatud rektoraadiga kujundab ja suunab rektor ülikooli strateegilist arengut kokkulepitud ning ühiskonnale vajalikes suundades, tagades teadus- ja haridusvaldkondade tasakaalustatud arengu ning ülikooli ühishuviseid järgiva erapooletu juhtimise.

Mõeldes üliõpilastele – millised on nende peamised mured ja kuidas neid lahendada?

Täna on kindlasti päevakorral üliõpilaste toetamine ja nõustamine ning neile kindlustunde andmine, kui nad on keerulistes olukordadesse sattunud. Üliõpilased väärtustavad head, ajakohast haridust ning nõudlikku õppetööd ja seepärast on järgnevad õppearendused suunatud kvaliteedile, praktika osa ning paindlikkuse suurendamisele seal, kus see on vajalik.

Täiskoormusega õppivatele doktorantidele elamist võimaldava sissetuleku tagamine nende nominaalse õppeaja jooksul on ülesanne, mis vajab kiiret lahendamist ning ülikool peab selleks peale stipendiumi lisavahendid leidma. Nominaalajaga doktorantuuri lõpetamise ja elamisväärses sissetuleku tagamisel ei piirata doktorantuuri vastuvõtuarvu.

Meil on senisest rohkem võimalusi toetada keskmisest edukamaid üliõpilasi võimaldades neil täita õppekava nominaalajast kiiremini, kujundada sisuliselt individuaalõppekava, laiendada erialavalikut järgmisele õppetasele liikudes, toetada stipendiumitega.

Õpingute ajal peaksid üliõpilased leidma iseenda ja oma tulevase koha ühiskonnas ning arendama selleks vajalikke oskusi peale mingi kindla eriala omandamise.

ON OLULINE, ET KA UEMAD STRATEEGILISED OTSUSED ANNAKSID TÄIENDAVA SISU JA EESMÄRGID TULEMUSJUHTIMISE KOKKULEPETELE.

TÜÜE on väga edukalt toetanud ja järginud juhtimis- ja struktuurireformi eesmärke ning käivitanud valdkondlikud üliõpilaskogukonnad. See on kaasa toonud TÜÜE ülesannete ja töötajaskonna ülesannete kasvu ning üliõpilaskonna tegevuste rahastus peab seda edaspidi arvestama.

Kui palju tudengeid õpib teie arvates Tartu ülikoolis viie aasta pärast ning kui palju on siin välistudengeid?

2022. aastal õpib Tartu ülikoolis 14 000 üliõpilast, neist ligi 20% on välisüliõpilased.

Missugused on teie arvates vajalikud järgmised sammud juhtimisreformis?

Koostööine, kaasav ja tulemus-kokkulepetele tuginev juhtimine on hästi jõudnud dekaanide ja instituutide direktorite omavahe-lise töö tasandile. Edasi on oluline, et ka uuemad strateegilised otsused – ASTRA programmi te-

gevuskava, TAI fookusvaldkondade valik, ühendlaborite põhimõtted, õppekavade kvaliteedipõhine rahastamismeede, uued ametinõuded – annaksid täiendava sisu ja eesmärgi tulemusjuhtimise kokkulepetele.

On räägitud, et TÜ peaks varasemast enam panustama ühiskonda. Mida see teie jaoks tähendab ning kas ja kuidas võiks see teostuda?

Ülikooli panus ühiskonna probleemide lahendamisse on

pidevalt ja kiiresti kasvanud tänu silmapaistvalt edukale akadeemilisele kogukonnale ja vilistlastele. Oleme Kesk- ja Ida-Euroopa parim ülikool H2020 finantstulemuste alusel ning see on otsene viide suurepärasele alus- ja rakendusteaduslikele saavutustele.

Samas nõustun, et meie panus sotsiaalmajanduslike küsimuste lahendamisse saab kasvada ja näen, et sellele kasvule on tugeva aluse loonud paljude ülikoolipere liikmete panus rakendusuuringutusse, ülikooli juhitav ettevõtluskoolituse võrgustik, koostöö GUILD-i ja LERU ülikoolidega, ideelabor, rahvusprofessuuride sihtrahastus, koostööplatvorm Adapter, partnerlusprogramm suurettevõtetele, algatus üks miljon Wiki artiklit jpt tegevusi. Ülikooli tegevuste avalik meediakajastus on suurem kui ülejäänud Eesti ülikoolide oma kokku, kuid sõnumite hulgast tähtsam on nende mõju, mis saab tulla ainult sõnumi taga olevast arendusest, uuest teadmisest või innovatsioonist. UT

MARGIT SUTROP: kaasav ja avatud juhtimine on ülikoolis olulised

Millised on teie valimisplatvormi olulisemad põhimõtted?

Esiteks väidan, et ülikooli eesmärkides oleme kokku leppinud, aga on lahtine, kuidas neid saavutada. 2012. aasta rektorivalimistel lubasid kõik kandidaadid tõsta palku, vähendada bürokraatiat, suurendada erialadevahelisust ja eraraha kaasamist. Paraku ei ole kuigi suurt edasiminekut toimunud. Võtmeküsimus on, kuidas üles leida, mis takistab ülikooli arengut soovitud suunas. Miks pole olnud võimalik tõsta palku nii, et lektori, dotsendi ja professori keskmine palk vastaks kahe, kolme- ja neljakordsele Eesti keskmise palga tasemele? Miks mõnes valdkonnas koostöö toimub, aga teisel toimub vaid konkureerimine? Edu tuleb, kui pöörame rohkem tähelepanu ülikoolis ilmnevate probleemide analüüsile, kaasame lahenduste otsimisse neid, keda muutused puudutavad, ja arvestame võimalikke mõjusid.

Teiseks osutan vajadusele luua terviklik hea ülikooli mudel, mis võtaks arvesse ülikooli erinevaid

tahke: juhtimist, õpi- ja töökeskkonda, ettevõttekultuuri, õppe- ja teadustööd ning ühiskonna teenimist. Kirjeldus annab võimaluse erinevad tahud omavahel tervikuks siduda. Kui pöörata tähelepanu vaid ühele tahule, võib ülikool nagu suur laev kreeni kalduda. Peame kirjeldama, mida «hea» iga tahu puhul tähendab ning hindama, kas asjad on hästi või vajavad parandamist.

Kolmandaks rõhutan avatud ja kaasava juhtimise olulisust. Ka Eesti ärimaailmas on mõistatud, et juhtimine ei tähenda ainult strateegiliste otsuste tegemist, vaid eelkõige tööd inimestega – suhtlemist, motiveerimist, inspireerimist.

Mis on need kolm lubadust, mille plaanite rektoriks saades kindlasti ellu viia?

Luban, et seisan riigi tasandil jõuliselt Tartu ülikooli huvide eest. Luban, et ei jäta ühtki struktuuriüksust oma muredega üksi, vaid kuulan nad ära ja aitan leida probleemidele lahendusi. Luban, et olen kogu ülikooli rektor,

kaasates ülikooli juhtimisse eri valdkondade esindajad.

Millele tuleks teie arvates ülikoolis edaspidi rohkem tähelepanu pöörata?

Reformides õppekavu, eelarve koostamise aluseid ja struktuure, töötame sageli katse-eksituse meetodil: teeme midagi, mis tundub õige, ja vaatame, mis välja tuleb. Ülikooli juhtimisprotsessis ei ole praegu kohta, kus seniste reformide ja kavandavate muutuste mõjud süsteemselt läbi analüüsida.

Dekaanina olen kogenud, et reformid toovad edu vaid siis, kui need on inimestele arusaadavad ja vallandavad loovuse ning hea energia. Rahalistes raskustes instituudi võlgadest väljatoomine nõudis erinevate struktuuriüksuste tõhusat koostööd, mitte jõulist koondamist või sulgemist. Ka õppekavade ümberkorraldamine eeldab läbirääkimist, kuulamist ja töötajate innustamist muutusteks. Inimeste töökoormuse vähendamiseks ja läbipõlemisest hoidumiseks on hädavajalik viia juhtimine teadmispõhiseks.

Milline on teie arvates rektori roll nüüdisaja TÜ-s?

Rektor on ülikooli strateegiline juht, kes peab nägema puude taga metsa, olema hea suhtleja, innustaja ja väärtustama teiste esitatud ideid. Strateegilise liidrina juhivad rektor asutuse arendusprotsessi, millel on viis elementi. Esiteks hindamine, kus me oma arengus oleme (vajalik teave sise- ja väliskeskonnast). Teiseks määratlemine, kes me oleme ja kuhu tahame minna. Kolmandaks strateegiliste edutegurite väljaselgitamine. Neljandaks õige taktika leidmine, kuidas strateegilisi eelistusi ellu viia, ja viiendaks saavutatut kriitiline hindamine. Rektor on ka ülikooli esindusisik ja suhete looja nii siseriiklikus kui ka rahvusvahelises suhtluses.

Mõeldes üliõpilastele – millised on nende peamised mured ja kuidas neid lahendada?

Ülikoolil tuleb üliõpilaste muresid kuulata. Kui tudengid kurdavad, et neil on liiga palju väikese ainepunktide mahuga aineid, mistõttu nad ei saa ühelegi süveneda, tuleb õppekava ümber teha. Kui magistriõppesse ei tulda sellepärast, et on vaja hakata elatist teenima, siis tuleb õppetöö koondada kindlatele päevadele. Üliõpilaste suurim mure on see, mis saab neist pärast ülikooli lõpetamist. Seega on olulisim tagada, et ülikool annaks just sellised teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad leida sobiva töö või hakata ise ettevõtjaks. Senisest enam tuleks panna rõhku ettevõtliku eluhoiaku, eneseväljenduse, koostöö, kriitilise mõtlemise ja väitlemisoskuse kujundamisele. Paljude noorte probleem on, et

nad ei tea tegelikult, kes nad on või mida nad tahavad. Sellest ka kiire pettumus õpitavas erialas ja suur väljalangevus. Selle vastu aitaks parem isiklik nõustamine.

Kui palju tudengeid õpib teie arvates Tartu ülikoolis viie aasta pärast ning kui palju on siin välistudengeid?

Praegu õpib ülikoolis ligi 13 000 üliõpilast ja neist ligi 1000 on välisüliõpilased. Arvan, et üliõpilaste arvu langus on peatunud, aga välistudengite hulk vähemalt kahekordistub. Palju sõltub aga riigi kõrghariduspoliitikast, mida rektor peaks mõistlikus suunas suunama. Kui Eesti ülikoolid jäävad edasi dubleerima erialasid, kus napib eestlastest õppureid, siis muutuvad õppekavad väga kiiresti ingliskeelseteks. Seega on eestikeelse kõrghariduse säilitamiseks vajalik jõuda kokkuleppele ja liikuda ülikoolidevaheliselt konkureerimiselt koostööle.

Missugused on teie arvates vajalikud järgmised sammud juhtimisreformis?

Minu arvates on juhtimise arendamine jäänud struktuuri-

VAJAME SUUREMAT KOOSTÖÖD ERINEVATE JUHTORGANITE – SENATI JA NÕUKOGU, REKTORAADI JA NÕUKOGU – VAHEL.

reformi varju. Ülikooli seadusega loodi uued juhtorganid, senat ja nõukogu. Nüüd on aeg küsida, kas senati ajupotentsiaali kasutatakse piisavalt ära ja kas nõukogu on täitnud eesmärgi, milleks ta loodi: sidustada ülikooli ühiskonnaga. Eelmine nõukogu suhtles peamiselt rektoriga ja otsustas suuri asju, saamata piisavalt üksikasjalikku teavet n-ö rohu-

juuretasandilt. Nõukogu liikmeid tuleks kaasata erinevatesse komisjonidesse, sest nii saaksid eriti nõukogu välisliikmed ülikooli tegevuse kohta rohkem teavet.

Vajame suuremat koostööd erinevate juhtorganite – senati ja nõukogu, rektoraadi ja nõukogu – vahel. Praegu on näiteks õppekavad senati pädevuses, rahade üle aga otsustab nõukogu. Samuti on tähtis, et neil kogudel oleks vahetu kokkupuude ja hea suhtlus instituutidega.

On räägitud, et TÜ peaks varasemast enam panustama ühiskonda. Mida see teie jaoks tähendab ja kuidas võiks see teostuda?

Tartu ülikool peaks olema ühiskonna vaimne juht ja eestvedaja, osaledes aktiivselt Eesti ees seisvate probleemide sõnastamisel ning lahendamisel. On oluline, et ülikooli inimesed võtaksid tõhusalt sõna meedias, sest paraku loevad otsustajad rohkem ajalehti kui teadusartikleid.

Ülikooli kommunikatsioonitalitus võiks meediale aktiivsemalt teemasid ja esinejaid/kirjutajaid välja pakkuda. Võiksime UTV ja

oma telestuudio põhjal arendada välja kaasava veebiteleviisiooni, kus ülikooli inimesed saaksid anda rahvale erialast nõu ning osaleda ühiskonna valukohti puudutavates väitlustes. Ülikooliväliste partnerite hulka tuleks oluliselt kasvatada. Koostöö toimib hästi siis, kui ülikool on avatud suhtleja ja kuulab teraselt, mida partneritel vaja on. UT

Tööraahulolu kõrge taseme varjus peitub ka mitmeid murekohti

ALMA MATER

Eelmise aasta lõpus said kõik ülikooli töötajad anda oma töökeskkonna kohta tagasisidet ülikooli iga-aastases tööraahulolu küsitluses. Kuigi enam kui 94% vastanutest olid oma tööga ülikoolis rahul, toodi peamiste murekohtadena välja madal rahulolu palga suurusega, tagasiside saamise vähesus ja see, et töö ei jäta isikliku elu jaoks piisavalt aega.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Sel korral vastas küsitlusele 1420 inimest 3463-st. Personaliarenduse peaspetsialist Raivo Valk ütles, et sel aastal võttis küsitlusest osa rekordarv inimesi ning on meeldiv, et paljud inimesed võtsid aega, et oma vastuseid ka kommentaarides täpsustada. «Tulemustes hakkas aga esimesena kohe silma see, et inimestele meeldib Tartu ülikoolis töötada. 94% moodustab väga suure vastajate osa, kes on üldkokkuvõttes oma tööga rahul ja kelle arvates on asjad üldiselt hästi. Viie aasta võrdluses on see suundumus olnud ka kergelt tõusujoones,» rääkis ta.

Küsitluse tulemused ütlevad, et 98% vastanutest peab oma tööd huvitavaks ning Valgu arvates on see ka üks põhjusi, miks oma tööga rahul ollakse. «Kui siin on põnev ja see pakub intellektuaalset väljakutset, siis inimesed on rahul. Muidugi on

ka teemasid, kus kõik ei ole nii hästi,» sõnas Valk.

Personaliarenduskeskuse juhataja Marek Sammul lisas, et tema arvates oli väga meeldiv tulemus see, et ka tugistruktuuride inimeste arvates on nende töö huvitav. «See ei ole ainult akadeemilise töötajaskonna arvamus, vaid ka tugistruktuurides on inimeste jaoks töö põnev ja selline tulemus on hästi meeldiv. Usun, et see tõstab ka töömotivatsiooni.»

Sammul ütles murekohtadest rääkides, et palgaga rahulole-

parem, kuid teiste maade kogemus näitab, et inimesed on selle teema puhul alati rahulolematud ja ootused on veidi kõrgemad kui tegelikkus.

«Kui vaadata viie aasta pikkust aega, siis me oleme ikkagi paremuse suunas liikunud. Samuti ei tea me tegelikult, kellega inimene end võrdleb, võib-olla vaadatakse väliskolleegide poole, võib-olla hinnatakse oma tööpanust jne.»

Samuti on murekoht ülikooli töötajate jaoks see, et töö ei jäta neile muu elu jaoks aega. «Eriti

PALJUDEL AKADEEMILISTEL TÖÖTAJATEL ON KOKKUVÖTTES SIISKI TUNNE, ET TÖÖ NEELAB NEID.

matus on suhteliselt tavapärane. «See oli tõesti number üks rahulolematust, aga kui palju on seal etteheidet Tartu ülikoolile ja kui palju sellest rahulolematusest tuleneb Eesti võrdlusest teiste riikidega, siis see osa jääb segaseks.»

Raivo Valgu sõnul võiks inimeste arvates nende palk olla

puudutab see akadeemilisi töötajaid, kel on küll tööaja mõttes iseseisev otsustuspädevus, millal nad oma tööajal missuguste tööülesannetega tegelevad, aga kokkuvõttes on paljudel siiski tunne, et töö neelab neid. Mitme aasta andmed näitavad, et see probleem on ülikoolis olemas,» kirjeldas Valk.

Marek Sammul sõnul on see suur probleem, kui inimestel ei jää aega ennast maandada ja eraelu elada. «See tähendab, et inimene põleb mingil hetkel lihtsalt läbi. See lisapanus peab ka midagi eraldi tagasi tooma, sest kui ainult panustatakse, siis töötaja lihtsalt ei jõua enam mingil hetkel.»

Töötajaid on püütud selle murekoha lahendamisel toetada. Näiteks pakutakse üsna sageli ajajuhtimise koolitusi, mis on ka menud olnud. Ka üksuste juhtidele suunatud koolitustel on töö parema korralduse ning töötajate toetamise erinevad võimalused sageli jututeemaks.

TÖÖTAJAD RUTIINIST VÄLJA

Sammul sõnul on üks vähekasutatud lahendus töötajate lihtne töörutiinist väljatoomine, mis võib palju kasu kaasa tuua. «Töö ja puhkuse õige kombineerimine tõstab töö tõhustust enamasti märgatavalt. Moodsad ettevõtted on ära tabanud, et näiteks mängunurk või võimlemis- ja liikumisvõimalused suuremas kontoris aitavad inimestel lõõgastuda ning korraks mõtteid koguda ja vahetada. See on tegelikult suur väärtus, mida ei osata meil veel väga hästi kasutada.»

Marek Sammul rääkis, et küsitluse tulemused on hea tagasiside kõikide tasemete juhtidele ning see annab ka suurepärase võimaluse sellest oma üksustes rääkida. «See tagasiside on üksuse juhile oluline juhtimistöö vahend. Töötajate kommentaaridest kerkivad esile tegelikud probleemid, millele tuleb tähelepanu pöörata,» sõnas Sammul. Juhataja sõnul kasutatakse ülikoolis tagasisidet ning mõnikord küsivad juhid

neilt ka lisateavet. «See tagasiside on hea materjal arengustelust ning annab ka näiteks dekaanile ülevaate sellest, mis ühes või teises instituudis toimub.»

Samuti kasutab personaliarenduskeskus küsitluse tulemusi koolituste, ürituste ja teiste tegevuste kavandamisel.

Raivo Valgu sõnul on küsitluse tulemuste arutelu igas üksuses

MOODSAD ETTEVÕTTED ON ÄRA TABANUD, ET NÄITEKS MÄNGUNURK SUUREMAS KONTORIS AITAB INIMESTEL KORRAKS MÕTTEID KOGUDA.

kindlasti omal kohal. «Ootame aktiivsust iga tasandi juhit, kes saab kohapeal oma üksuses kõige selgemalt tulemustele otsa vaadata ja tegutseda. Meie roll on jälgida ülikooli koondpilti ja aastate lõikes toimunud muutusi. Samuti juhtida tähelepanu probleemsetele teemadele, tekitada arutelu ja pakkuda välja lahendusi.»

OMA TÖÖD PEETAKSE HUVITAVAKS

Peaspetsialisti sõnul viitavad tulemused näiteks asjaolule, et pikema staažiga töötajad on tunnustamisega oluliselt vähem rahul kui lühemat aega ülikoolis töötanud inimesed. Samuti hindavad pikema staažiga töötajad ülikooli hoolivust madalamalt. «Siin on mõttekoht, mida oleks võimalik keskselt ette võtta olukorra muutmiseks.»

Kui rääkida erinevustest ja sarnasustest akadeemiliste ja tugipersonali vahel, siis tõi Raivo Valk välja, et mõlema rühma vastajad pidasid oma tööd võrdselt huvitavaks ja oluliseks. Samuti hinnati võrdselt kõrgelt töökeskkonna füüsilisi aspekte. «Akadeemilised töötajad on

aga oluliselt kriitilisemad töö- ja eraelu tasakaalu, palgaõigluse ja mitmete juhtimisega seotud teemade osas. Samuti tajuvad õppejõud ja teadlased ülikooli kui tööandjat vähemhoolivana,» lisas Valk.

Küsimusele, kuivõrd teadlikud ollakse ülikooli eesmärkidest, oli samuti erinevusi. «Akadeemilised töötajad hindasid seda

küsimust madalamalt, samuti kursisolekut eesmärkidega. Sellest paistab võib-olla natuke välja, et ülikooli üldjuhtimist puudutavatest asjadest ollakse kaugemal ning kursis ollakse rohkem oma teadustöö ja õpetamise ning üksuse arenguga,» ütles Valk.

Marek Sammul sõnul on tugistruktuuride töötajad aga rohkem informeeritud sellest, mis toimub ülikooli juhtimises keskselt ning nad suhtuvad sellesse ka soosivamalt. «Võib-olla sõltub see ka töö iseloomust ja kuidas üksuses juhtimine käib. Aga kindlasti ka sellest, kas ja kuidas jõuab ülikoolis toimuva info töötajateni.»

Nii Marek Sammul kui ka Raivo Valgu sõnul on info jõudmine töötajateni keeruline teema, sest alati ei pruugita infokirju lugeda.

Sel aastal saavad kõik töötajad aga esimest korda vaadata tagasisidekeskkonnas ka teiste üksuste tulemusi.

«Üsna pea lisame ka akadeemiliste üksuste varasemate aastate andmed, kus see on liitumiste järel võimalik. Kõige olulisem on nende tulemuste puhul vaadata üksuse arengut,» ütles Marek Sammul. UT

Teatripäevad tõid Viljandisse harrastusteatri koorekihi

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Veebruarikuus leidsid aset juba 15. tudengite teatripäevad, mis meelitasid Viljandisse suuremad Eestis tegutsevad üliõpilasteatrid.

Tudengite Teatripäevad on iga-aastane üli- ja rakenduskõrgkoolide harrastusteatri ning üleüldiselt tudengite teatraalsete ja loominguliste truppide festival, kus peale etenduste ja arutelude toimuvad ka erinevad õpitoad, milles osalevatel truppidel on võimalus end arendada nii teatritegemisega otseselt kui kaudselt seotud valdkondades.

Kolme pika festivalipäeva jooksul sai näha mitmeid erinevaid etendusi nii kodumaistelt tegijatelt kui ka naaberriikide harrastusteatriitelt.

Kõiki nähtud etendusi hindasid Kolm Tarka ehk teatriasjatundjate žürii, kes andsid päeva lõpus trupptidele tagasisidet. Sel

aastal olid need Targad Ragne Veensalu, Vallo Kirs ja Erki Aule.

Viljandi kultuuriakadeemiast olen ma korduvalt autoga mööda sõitnud, sisse astunud polnud aga enne teatripäevi kordagi. Iga kord köitis mu tähelepanu väljas olev suur silt, mis kuulutas, et just seal hoones elabki kultuur.

POLEGI JUSTKUI KOOLIMAJA

Tõepoolest, kultuuriakadeemiasse sisse astudes ei jäänud küll muljet, et oleks koolimajja sattunud. Valitsev õhkkond oli hoopis teistsugune võrreldes teiste ülikooli hoonetega. Üksest sisse astudes jäi mulje, nagu oleksin teatrisse tulnud. Ei tea, kas selline pidulik õhkkond valitseb kultuuriakadeemias iga päev?

Festival algas piduliku avamisega, kus etendati üks lühike etüüd. Ma eeldan, et laval olid Viljandi kultuuriakadeemia teatrikunsti tudengid, aga kindel pole, sest kusagil kavas polnud neid mainitud. Algas oli kuidagi roh-

makas, aga sellest polnud midagi, sest üks blond neiu oli nii huvitav, et jälgisin teda pingsalt kogu aeg.

Oli väga huvitav vaadata, kuidas lava peal tegid mitu inimest täpselt sama asja, aga miskipärast haaras üks inimene kogu tähelepanu endale. Ma ei oskagi kirjeldada, mis see oli.

Esimene etendus toimus reedesel päeval: Linnar Priimäe üliõpilasteatri lavastus «Caesari

surm». Oli näha, et tükiga oli vaeva nähtud ja mõeldud üksikajade peale.

Noormeeste kostüümid olid väga kaunid ja tabasin end mõtelt, et tahaksin ka endale taolisi gladiatori stiilis jalanõusid, mis kõigest mõned aastad tagasi olid ka meie tänavapildis üsna sage nähtus.

Eriti meeldis mulle selle tüki puhul see, kuidas oli lavastatud

Caesari tapmine: mehed tapsid Caesari noahoopidega ja kuna päris verd on võimatu kasutada, ajas asja ära sahisev punane paber. Võib-olla on sellel paberil ka kindel nimetus, aga saalist vaadates jäi mulje, et tegu oli sahiseva paberiga, millest olid lõigatud pikad ribad, ja nii kui keegi andis Caesarile noahoobi, kleebiti paberiribad talle selja peale.

Kui veretöö oli korda saadetud,

tõmbasid mehed kätte punased võrkkindad, mis sümboliseerisid verd nende kätel.

Kusjuures kaugelt vaadates nägi see üsna tõetruu välja – tunduski, nagu oleksid nende käed verised. Seega kiitus hästi läbi mõeldud rekvisiitidele.

Kuna tudengite teatripäevad toimuvad Viljandi kultuuriakadeemias, siis on loogiline, et see on tudengite enda üritus, >>

15. TUDENGITE TEATRIPÄEVAD AVASID VILJANDI KULTUURIKADEEMIA TUDENGID, KES ETENDASID LÜHIKESE ETÜÜDI, MIS KESKENDUS TEADMISTE JANULE.

FOTOD: 4X ARGO INGVER

BRUTUS OLI SEE, KES OLI KOOS TEISTEGA CAESARI TAPMISE TAGA. ÜHTLASI OLI TA KA CAESARI LÄHIM SÕBER.

PUNASED LINDID SÜMBOLISEERISID VERD, MIS VOOLAS PÄRAST SEDA, KUI CAESAR NOAHOPE SAI.

» mis tühtlasi tähendab ka seda, et tudengid korraldavad kõik ise: korraldusmeeskonda kuuluvad kultuurikorralduse tudengid, lavastuste heli ja valgusega tegelevad heli- ja valgustehnoloogia tudengid.

Ma kujutan ette, et sellises suures ürituses kaasa lüüa on tudengitele hea võimalus kätt harjutada. Seda rohkem kummas-

Samas olen ma enam kui kindel, et publik ei oleks aru saanud, et midagi on valesti, kui sellele poleks nii väljakutsuvalt tähelepanu juhitud. Minu kui vaataja jaoks polnud erilist vahet, kas lava peale paistis sinine või kollane valgus.

Kõige tipp oli veel see, kuidas Priimägi keset etendust lavale marssis ja korjas ära maha jäänud

Tudengite teatripäevad on ikkagi mõeldud väga kindlale seltskonnale. Inimestele, kes pole otseselt kuidagi harrastusteatritega seotud, võib jääda üritus lahjaks.

EELISTAN PÄRIS TEATRIETENDUSI

Kui ma ikka tahan teatrisse minna, siis valin mõne nii-öelda päris teatri, sest harrastusteatrite puhul ei tea iialgi, mis tasemega etendus on.

Võib olla väga häid näitlejaid, aga samas ka selliseid, keda pigem uuesti ei vaataks. Aga tore on see, et käiakse koos ja ollakse kursis üksteise tegemistega.

Juubeliaastal tulid Viljandisse külla Helsingi üliõpilasteater, Kellariteatrit, ZONA trupp Lätist, improgrupp Ruutu10, Tallinna ülikooli üliõpilasteater TYYT, Tartu üliõpilasteater, TÜ Pärnu kolledži tudengitrupp K-äng2, Polygoni teatrikool ning Tallinna tehnikaülikooli tudengiteater T-teater. UT

SEDA ROHKEM KUMMASTAS MIND LINNAR PRIIMÄE KÄITUMINE, KES PISTIS ESIREAS RÖÖKIMA, ET LAVAL POLE ÕIGE VALGUS.

tas mind Linnar Priimäe käitumine, kes pistis esireas röökima, kui tema lavastatud etenduse ajal ei olnud laval õige valgus. Oleks seda juhtunud vaid ühel korral, siis saaksin aru, aga seda üle saali hääle tõstmist esines päris mitu korda.

Kui on kokku lepitud, missugune valgus või heli mingil ajahetkel peale läheb, siis ei ole loomulikult vastuvõetav, et heli- või valguspuldis istuvad inimesed unustavad selle peale panna.

rekvisiidi, mis poleks pidanud sinna jääma, kui lavadekoratsioon ümber tõsteti.

Paraku oli selline dramaatiline käitumine see, mis etendusest meelde jäi ja millest inimesed hiljem rääkisid. Mitte aga see, kui hea või halb oli nähtud tükk.

Muidugi oli see ka tudengite poolt väga suur apsakas ja loodan, et taolisi vahejuhtumeid edaspidi ei juhtu. Vast said nad oma õppetunni kätte.

Mida ootavad üliõpilased uuel rektorilt?

REELIKA ALUNURM TÜ üliõpilaskonna esimees

Üliõpilastel on kohati väga erinevad mured ja soovid sellele, milline võiks Tartu ülikool olla. Küll aga mõistavad üliõpilased seda, et rektori kui tippjuhi valimine tähendab kogu ülikooli jaoks olulist otsust. Sellepärast oleme üliõpilasesinduses mitu kuud tööd teinud, et üliõpilaskonna erinevad soovid ja mõtted kokku koondada ning ühtseteks seisukohtadeks vormida. Nüüd on üliõpilaskonna volikogu need seisukohad üliõpilaskonna nimel vastu võtnud. Mida siis üliõpilased tahavad?

VISIOON ÜHISKONNA JA ÜLIKOOI JAKS

Üks suuremaid ootuseid, mis aruteludest üliõpilastega koorus, oli soov, et uus rektor vaataks tulevikku nii ülikooli kui kogu ühiskonna mõistes. Selle jaoks, et Tartu ülikool oleks Eesti arengumootor, peab ülikool looma sellised tegevuskavad, mis teaduse, õppe ja ettevõtlustegevuse kaudu

loovad süsteemseid arenguid ühiskonnas. Isegi kui valitsus ise ei tõsta esikohale teatud arengusuundasid, siis ülikool peaks olema see osapool, kellel võiks olla pädevus näha ühiskonda kriitiliselt ja oma tegevuse kaudu arendada neid valdkondi, mis on tuleviku mõttes olulised.

Samal ajal peab tõusma ka Tartu ülikooli nähtavus ühiskonnas. Ennetav sõnavõtt olulistel teemadel ja sisukas panus avalikku arutellu võiksid olla need meetodid, mille kaudu Tartu ülikooli panus ühiskonda saab inimeste jaoks selgema kuju ja valjema hääle. Rektor on paratamatult kõneisik, kelle vastuseid ja eeskuju jälgitakse. Näiteks kui ilmneb mõni avalik juhtum, kus üliõpilase turvalisus on küsimärgi all, siis võiks rektor olla see, kes näitab eeskuju selge moraalse seisukohavõtuga selle kohta, mida Tartu ülikoolis sallitakse ja mida mitte.

Üliõpilased ootavad ka, et ülikooli juhitaks professionaalselt. Tihti küsitakse selle peale vastu, et mida teavad üliõpilased juhtimisest. Üliõpilaste jaoks väljenduvad tõrked juhtimises näiteks halbades otsustes õppe-

kavade kohta või õppejõudude palkamisel, ka instituudi või struktuuriüksuses valitsevas üldises töötajaskonna meelsuses.

Seepärast tahavad tudengid, et esiteks oleksid olemas selged ootused iga taseme juhtidele: et ka näiteks rektoril oleks olemas piisav varasem juhtimiskogemus nagu teistel avaliku sektori juhtidel (nt riigikantsleil tippjuhtide pädevusmudel).

JUHTIMISE VÄÄRTUSTAMINE

Teiseks samuti see, et juhtimist väärtustataks: et nende puhul, kes võtavad juhtimise raske töö enda kanda, arvestataks seda ka õppe- ja teadustöö tegemisel. Ühtlasi leiavad üliõpilased, et oleks hea, kui rektor koondaks enda rektoraadi meeskonda erinevate valdkondade ja pädevuste esindajad – sel viisil on paremini võimalik arvestada valdkondade eripäradega ja teha tegevuskavalisi otsuseid nii, et ülikooli vajadused on hästi kuulnud.

Järgnevates teemades on rõhk sellel, et kui rektor koondab enda ümber oma prorektorite meeskonna, peaks ta silmas

» pidama järgmisi mõtteid. Esiteks, üliõpilased leiavad, et Tartu ülikoolis peab saama teha õppetööle keskendatud karjääri: õppejõu atesteerimisel tuleb arvestada sellega, kuidas õppe- ja teadustöö hindamisaja jooksul tegelikult jaotub.

Ühtlasi peaks rektor seisma õppetöö mitmekülsuse ja sellesse tänapäevaste õppemeetodite sisulise lõimimise eest: üha enam on tekkimas võimalusi asendada tavapärane loeng kombineeritud

lahendustega, muuhulgas digitaalsetega.

Ka erialadevahelise õppe soodustamine ja erialadevahelise dubleerimise kahandamine on üliõpilaste jaoks oluline. Kuigi seda võib esialgu olla ebamugav korraldada, leiavad üliõpilased, et sisuliselt sama ainet ei ole mõtet lugeda mitmes instituudis ning tudengite segunemine on kindlasti kasulik.

Üliõpilastel on veel mitmeid seisukohti nii teaduse, ettevõt-

luse ja arendustegevuse kohta ülikoolis kui ka üliõpilaselu kohta. Oma mõtteid ja küsimusi hakkame kindlasti avaldama valimistele eelneva aja jooksul tihti, nii väitlusel kui mujal. Hääleõiguslikke üliõpilasi on rektori valimiskogus seekord 24 ja nad on väga huvitatud sellest, et Tartu ülikool saaks endale suurepärase rektori.

Täpsemalt on võimalik kõiki seisukohti lugeda TÜ üliõpilasesinduse veebilehelt. UT

TUDENG KÜSIB

Mida teha, kui õpitav eriala tundub sobimatu?

JULIA ŠARAPOVA

karjäärinõustaja

Kahtlemine on inimestele omane ja olukordades, kus puudub selgus, tunnevad paljud ebakindlust oma valikutes. Kui selline tunne valitseb sind tihti, tuleb eelkõige analüüsida, mis seda tunnet põhjustab. On see sobimatu koormus, eriala mittevastavus huvidele või võimetele, ootuste vastuolu, hirm hilisemate tööalaste väljakutsete ees või midagi muud? Kui üldiselt eriala pakub huvi, kuid õppimine valmistab raskusi, tuleb otsida abi õppejõududelt ja kaasõppijatelt. Põhjus võib peituda ka ebapiisavates õpioskustes, mida on võimalik arendada.

Kui kahtlusi tekitab eriala sobivus enda isikomaduste ja huvidega, tasub mõelda, millised tegevused või ained seda täpsemalt põhjustavad. Kas oled juba kokku puutunud erialaomaste ainetega või oled jõudnud võtta vaid üldaineid?

Vähestel ülikooli erialadel on väga kindel kitsas väljund tööturul ja enamikus valdkondades on võimalik leida selline tegevus, mis toetub omandatud teadmiste ja samas ka inimese isiklikele omadustele. Neid võimalusi võib aidata kaardistada karjäärinõustaja. Võimalusi katsetada erinevaid eriala seotud väljundeid pakub töövarjuks olemine,

mis on turvaline viis saada vastused oma küsimustele enne olulise otsuse tegemist. Kogutud teave võimaluste kohta võib anda kindlustunnet, et oled siiski õigel teel.

Kui tunned, et ei soovi ikkagi valitud erialal jätkata, tuleb mõelda võimalikele alternatiividele. Nendeks võib olla teine eriala kõrgkoolis, kutseharidus, tööle asumine jms. Juhul kui õpid tasuta õppekohal, võib sinu otsust mõjutada võimalus omandada teist eriala tasuta. See säilib siis, kui oled juba alustanud erialal õppinud alla poole nominaalaja. Kui pool nominaalajast on möödunud, kehtib teatud aja jooksul piirang tasuta õppimisele samal kõrghariduse tasemel. Võib-olla innustab see sind oma õpingud lõpetama ning võtma muudatuse ette järgmisel õppetasele või tööturul.

Uut valikut tehes on mõttekas varakult veenduda selle sobivuses. Siin tulevad abiks juba mainitud töövarjuks, aga ka tudengivarjuks minemine, põhjalik õppekavaga tutvumine, vajadusel nõustamine. Selles protsessis on oluline ka lähedaste toetus, mille leidmiseks on tähtis avatud suhtlus, oma vajaduste selgitamine ja uue valiku põhjendamine. Igatahes pole vale valik maailma lõpp, tuleb vaid osata õppida tekkinud olukorrast ning võtta juba õpitud erialast kõik võimalik. Kunagi ei tea, millal juba omandatud teadmised kasuks võivad tulla. ●

Kaasav turism aitab erivajadustega inimesed reisile

ETTEVÕTLUS

SANDRA SAAR

sandra.saar@ut.ee

Els Bobkov on Tartu ülikoolis lõpetanud psühholoogia eriala. Psühholoogiat läks ta õppima sel lihtsal põhjusel, et teda huvitab, miks inimesed teatud viisil käituvad.

Tartu ülikooli magistrant on loonud pereettevõtte, mis aitab erivajadustega inimestel reisida. Ettevõtet on tunnustatud ka Kaleidoskoobi preemiaga.

Esialgu oli tal idee saada nõustajaks ja kuigi ta õppis eriala, mis talle väga meeldis, siis tundis ta, et midagi oli justkui puudu. Kuna neiu on alati olnud ettevõtliku mõttelaadiga, siis tundus magistrantuuri ärijuhtimist õppima minna loogiline valik.

Kolm aastat tagasi lõi Els koos ema ja tädiga pereettevõtte

Accessible Baltics OÜ, mis aitab korraldada reise erivajadustega inimestele. Kaasav turism (inglise keeles *tourism for all*) on turisminduse alaliik, kus teenused on kohaldatud erivajadustega isikutele, lähtudes nende vajaduste eripärast.

Accessible Balticsi eesmärk on pakkuda peamiselt erivajadus- ➤

» tega Soome, Eesti ja Saksamaa turistidele loodus-, kultuuri- ja terviseturismi pakette Eestis. Lähiaastatel on plaanis laiendada ka kogu Baltikumi. Perekonna äriplaani võitis 2013. aasta sügisel ka Tartu ülikooli äriplaanide ja -kontseptsioonide võistlusel Kaleidoskoop teise peapreemia ja eriauhinna.

EI MÕELDA EBAMUGAVUSTELE

Kuna Els on ka ise reisihimuline, siis hakkas ta ühel hetkel märkama, et kõigil inimestel polegi võimalik ringi uudistada: kas ei pääseta näiteks ratastooliga kuhugi ligi või on mõni muu probleem. Samas usub ta, et kõigil inimestel võiks soovi korral selline võimalus olla.

Ettevõtte põhisihtrühm ongi ratastoolis inimesed, vaegnägijad, aga ka seeniorid oma pere ja sõpradega. Els rääkis, et suurem osa reisikorraldajaid, kes pakuvad erinevaid reise, ei mõtle selle peale, et inimestel võib olla ebamugav, kui nad ei

Taoline ettevõtte sündis paljusküsimise kogemuse tõttu, sest pere on erivajadustega kokku puutunud. Seega olid teadmised selles valdkonnas olemas. Peale selle oli ka suur huvi taoline ettevõtte käima panna. Mõte sellisest firmast idanes nende peades neli kuni viis aastat. Tegelik ettevõtlustegevusega alustati kolm aastat tagasi ja vaadati, kuidas asi sujuma hakkab.

Ettevõtte loomisel mängis rolli ka see, et kuna firma sai alguse isikliku kogemuse kaudu ja meeskonnas on erivajadusega inimesed, siis oli soov luua endale töökohti – just selliseid töökohti, mis neid endid innustaksid. Samas taheti ka teiste inimeste jaoks midagi head teha ja anda oma panus ühiskonda.

Kuna ettevõtte on üsnagi algusjärgus, siis palgalisi töötajaid neil veel ei ole. Kõik tulu, mis teenitakse, paigutatakse oma ettevõttesse, et oleks võimalik firmat edasi arendada.

Praegu on ettevõtte tuumikmeeskonnas seitse inimest, aga

pannakse marsruut paika. Kõik kohad ja asutused proovitakse ka ise alati läbi, enne kui külastajad sinna saadetakse. Vaadatakse vastavalt sihtgrupi vajadustele üle, näiteks kas ratastooliga inimene pääseb ikka ilusasti igale poole ligi: kui turist tahab näiteks Tallinnasse tulla, siis on vanalinnas välja töötatud marsruudid, mis on ratastooliga mugavalt läbitavad.

Els tunnistas, et kui neil ei ole võimalik kliendi vajadustele vastavat reisi kokku panna, siis seda nad ka ütlevad ega hakka midagi proovima, mis ilmselt hästi välja ei kukuks. Kõige olulisem on külalise rahulolu ja neile positiivse elamuse pakkumine.

Üldjuhul tellivad reise ikkagi väikesed rühmad: kaks kuni kaheksa inimest. Aga on ka suuremaid seltskondi, kus on 12–20 inimest. Kui on ratastooliga kliendid, siis võtab ettevõtte vastu kõige rohkem neli ratastooli korraga. «Kui tuleks 20 ratastooli

TAVALISELT VÕTAVAD KLIENDID ETTEVÕTTEGA ÜHENDUST JA KOOS PANNAKSE PAIKA MARSRUUT VASTAVALT KLIENDI OOTUSTELE JA SOOVIDELE. NÄITEKS ON VALJA TÖÖTATUD TEEKOND TALLINNA-VANALINNAS, KUS ON VÕIMALIK KA RATASTOOLIGA LIIGELDA.

liga inimest, siis rühma liikumine muutuks aeglaseks ja kohmakaks ning inimesed ei tunneks enam reisi mõnu,» seletas Els.

Peamiselt seisneb ettevõtte mõte siiski selles, et ka erivajadustega inimesed saaksid oma lähedastega reisida ja puhata. «Et need inimesed ei peaks mõtlema, kas nad peavad istuma kaks tundi bussis, kui teised muuseumis käivad, või saavad kaasa minna. Või kui minna teatrisse, kas inimene pääseb vetsu. Me tahame, et külalised saaksid reisida lõbusalt ja täiesti rahuliku südamega,» sõnas Els.

Els on täheldanud olukordi, kus minnakse mingi ettevõtte jutule, et nendega uuest kliendirühmast rääkida, aga vahel on ettevõtja mõttemaailm natuke iganenud.

«Tihti peale arvatakse, et puuetega inimestel pole raha või tahtmist reisida. See pole aga tõsi. Jah, me tunnustame seda, et Eesti

puuetega kliendil pole nii palju võimalusi, kui näiteks Saksamaa puuetega inimesel, aga kõigil on huvi puhata,» lausus Els.

Naine rääkis, et sageli tahavad ettevõtjad ise, et puuetega inimesed pääseksid nende juurde, ja nad on valmis vastavaid ligipääse ehitama. Probleem seisneb aga selles, et kui inimene ise pole erivajadustega isiklikult kokku puutunud, siis ei osata paljudele tahkudele tähelepanu pöörata.

Els tõi näite sellest, et vahel on juhtunud nii, et nad lähevad mingit turismiobjekti kaardistama selgitamiseks, kas see sobib ka nende külalistele, ja kui hoone sisemus ongi korras, siis kusagile on ikka jäänud mingi trepiaste, millest ratastooliga inimesel pole võimalik iseseisvalt üle saada.

Els sõnas, et kui ettevõtjad peaksid enne millegi ehitamist või kohaldamist nõu puuetega inimeste ühingutega, siis ei tekiks olukorda, kus hoone on valmis,

aga tegelikult pole see puuetega inimestele kasutuskõlblik.

Naine tõi välja, et kui nad räägivad erinevate ettevõtjatega, siis ilmneb, et neil on veidike hirm puuetega klientide teenindamise ees. Kardetakse, et äkki tehakse midagi valesti ega osata käituda erivajadustega inimestega. Üks hirm on näiteks see, kas erivajadusega inimesele võib abi pakkuda või teda abistamisel puudutada.

ERI RIIKIDE KLIENDID ON ERINEVAD

Kui võrrelda Eesti ja Saksa erivajadustega kliente omavahel, siis erinevus on märgatav. Üldiselt ei ole Eesti kliendil midagi selle vastu, kui talle abi pakutakse. Saksa kliendile aga ei tohi käsi külge panna, sest nad peavad seda oma õiguste rikkumiseks. Naine seletas, et Saksamaal on loomulik, et inimesi koheldakse võrdse ega pöörata kellelegi rohkem tähelepanu nende erivajaduse tõttu. Neile ei meeldi, kui nendega kuidagi teistmoodi käitutakse, sest nad ise tunnetavad end teistega võrdsena.

Els ütles, et nende firma ei korralda ainult reise, vaid oluline osa on ka koos Eesti riigiga keskkonna ja ühiskonna hoiakute mõjutamisel. Ettevõtte teeb koostööd EAS-iga: käiakse erinevatel seminaridel, mis puudutavad kaasavat turismi ning puuetega inimesi. Võimalusel viiakse omavahel kokku riik ja erinevad ühingud, et soodustada koostööd – kõik ikka selleks, et erivajadustega inimeste elu muutuks paremaks, teadlikus kogukonnas tõuseks ja meie keskkond areneks, nii et kõik saaksid olla kaasatud ühiskonna tegemistes.

KLASSIKALINE TURISMIPAKETT ON LOODUD IKKAGI NII, ET AEG TRÜGIB PEALE JA EI ARVESTATA SELLEGA, ET MÕNI INIMENE PEAB PUHKAMA.

saa trepiastmetest üles või ei jõua nii kiiresti liikuda, kui on ette nähtud.

«Klassikaline turismipakett on loodud ikkagi nii, et aeg trügib peale ja ei arvestata sellega, et mõni inimene peab vahepeal puhkama,» seletas ettevõtja. Kuna taoliste teemade peale eriti ei mõelda, tekkiski Bobkovide pereliikmetel mõte luua firma, mis aitab erivajadustega inimestel reisida ja arvestab nende vajaduste ja soovidega.

mõned vabatahtlikud on veel, kes täidavad ajutiselt erinevaid ülesandeid. Praegu otsitakse aga oma meeskonda veel liiget, kes oskaks soome keelt ja tegeleks Soome turu müügiga.

Üldiselt käib reisi korraldamine erivajadustega inimestele nii, et nendega võetakse ühendust ja selgitatakse, mida reisilt oodatakse. Kas tahetakse kultuurireisi, mis keskenduks näiteks arhitektuurile või tahavad reisijad hoopiski loodusesse minna. Selle järgi

Oksüdatiivse stressi mõõtmise aitaks võib-olla eluiga pikendada

TEADUS

Kui inimesed mõtlevad hapnikust tavaliselt kui millestki, mis on eluks vajalik, siis tegelikult on hapnik ka mürgine gaas, kuna see reageerib hõlpsasti mitmesuguste ainetega. Richard Meitern uuris, kas mõningate praegu kasutatavate vahenditega on võimalik oksüdatiivset stressi õigesti mõõta.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Meitern ütles, et ta uuris midagi, mille täpne mõõtmine on tegelikult väga raske, ning tema doktoritöö eesmärk oli hinnata, kas nendest mõõdikute, mida teaduses on seni kasutatud, üldse piisab. Oksüdatiivne stress on olukord organismis, kus on häiritud kehasene reaktiivsete hapnikuosakeste ja antioksidantide omavaheline tasakaal. Kestev sügav oksüdatiivne stress võib põhjustada või süvendada mitmesuguseid haigusi nagu vähk, suhkurtõbi, närvisüsteemi kahjustavad haigused jne.

Meitern uuris, kas mõõdikud,

mida kasutatakse vabalt looduses elavate lindude uurimisel, on pädevad ja mõistlikud. «Ühtlasi üritasin nende samade mõõdikute abil selgitada välja, missugused elus ette tulevad sündmused võiksid kehale põhjustada oksüdatiivset stressi ehk hapnikukahjustust,» kirjeldas ta.

Arvatakse, et oksüdatiivne stress võib tekkida olukordades, kus organism pingutab ehk lihastel on tavalisest suurem koormus ning selle tõttu suureneb ka hapnikutarbimine. «Teisalt näiteks siis, kui immuunsüsteem võitleb mingisuguse haigustekitajaga ning siis võib keha haigusega võideldes kahjustada iseenast nendesamade reaktiivsete hapnikuosakeste kaudu.»

Seesuguseid igapäevaste tegevustega seotud kahjustusi püütaksegi oksüdatiivse stressi mõõtmisega tuvastada. Meiterni sõnul on elamine tegevus, mis kulutab organismi, kuid organism võitleb pidevalt selle vastu – toimub pidev kudede uuendamine. «Ja tegelikult on võimalik, et need kahjustused, mis tekivad näiteks hapnikuga reageerides, ei olegi olulised tuleviku määramises ehk selles, milliseks kujuneb edasine elu.»

On võimalik, et tavaolukorras ei põhjusta oksüdatiivne stress vaevusi. Samas võib see jällegi

RICHARD MEITERNI DOKTORITÖÖ VIITAB, ET OKSÜDATIIVNE STRESS EI PRUUGIGI MÄNGIDA NII SUURT ROLLI, KUI SENI ON ARVATUD.

mängida tähtsat rolli, kui tegemist on mõne kindla haigusega, kus reaktiivsete osakeste hulk kasvab hüppeliselt mingi geenirikke tõttu.

«Seega ongi üks võimalus, et oksüdatiivne stress on kahjulik. Minu töö viitab aga pigem sellele, et on ka teine võimalus, mille järgi oksüdatiivne stress ei omagi nii suurt rolli, kui seni on arvatud. Hapnik on siin maailmas olnud juba väga kaua aega ning organismid on hapnikuhingamise negatiivsete efektidega toime tulemiseks kohanenud.» Seega, kahjustused on küll olemas, kuid

tavapärastes tingimustes saab organism nende parandamisega hakkama.

MÕÕDIK POLE TÄPNE

Meitern keskendus ühes oma töö aluseks olevas artiklis laialt kasutatava meetodi, oksüdatiivseid kahjustusi hindava d-ROMs testi valideerimisele. «Seda mõõdikut on ka varem kritiseeritud, kuid viimasel ajal on seda hakatud palju kasutama ökoloogilistes uurimustes ja lindudel. Meie üritasime välja selgitada, kui mõistlik on seda mõõdikut kasutada ja kui palju

segavad tulemusi muud organismis olevad ained.» Selguski, et tulemusi võivad mõjutada ka väga paljud teised tegurid ning praegu ei ole kuidagi võimalik kindlaks teha erinevate faktorite osakaalu mõõtmistulemustes.

d-ROMs testi katsetamiseks püüti talve alguses rohevinte ning laboris võeti neilt vereproov. Selleks, et kaasata rohkem liike, kasutati veel ka kana ja inimese verd. «Teadsime, et see test peab mõõtma Fentoni-reaktsiooni, ja teadsime, et veres on aineid, mis võivad seda mõjutada.» Nii >>

» proovitigi, kuidas erinevad veres esinevad ained mõjutavad mõõtmistulemusi.

Meitern selgitas, et mõõdikud, mis näitavad immuunsüsteemi aktiveeritust kipuvad korreleeruma d-ROMs testi tulemusega. «Üritasime katse tingimusi muu-

ka DNA-kahjustused.» Katse lõpetati, kui kehamassi langus oli väga suur.

Peale selle prooviti veel, kas lindude hirmutamisel võiksid mõõdikud kuidagi teisiti käituda. «Leidsime, et pigem ei toimu just nende mõõdikute tasemetes

organism tegeleb, suhtuvad teineteisesse ja mõjutavad üksteist. On arvatud, et oksüdatiivne stress on selles mingisugune vahelüli.»

Praegu ei ole täiuslikku mõõdikut oksüdatiivse stressi mõõtmiseks olemas. Kui see aga olemas oleks, saaksime võib-olla paremini aru sellest, kuidas organism otsustab energiat eri ressursside vahel jaotada ning kas oksüdatiivne stress on neis protsessides üldse olulisel kohal. «Kui stressi oleks võimalik usaldusväärselt mõõta, saaksime teada, kuidas olukorda parandada – kuidas teha nii, et reaktiivsete osakeste teke oleks kontrolli all. Nii saaksime võib-olla rohkem energiat, osaksime neid kahjustusi paremini kontrolli all hoida ja saaksime võib-olla pikema eluea.»

Meiterni sõnul räägitakse nüüdisajal palju sellest, et inimestel tuleb süüa erinevaid antioksüdante. «Kahjuks on see aga üks kohutavalt suur tööstus, mille kasu ei ole tegelikult kliiniliselt tõestatud. Kui vaadata näiteks maailma teravishoiuorganisatsiooni soovitusi, siis nende nimekirjast antioksüdante ei leia, sest ei ole selge, kas neist on mingit kasu.»

On teada, et inimesed otsivad alatsa iveravimit, kuidas kauem elada ja paremini hakkama saada, kuid Meitern arvab, et tegelikult ei olegi seda üht võtit olemas, mis kõik ukseks avaks. «Ka oksüdatiivse stressiga on nii, et seda peetakse oluliseks, aga tegelikult me veel ei tea, kui tähtis see on, ja selle mõõtmine on samuti raskendatud. Kui suudaksime aru saada, kas oksüdatiivne stress on oluline igapäevaelu osa, saaksime ka aru, kas inimeste elu oleks võimalik seda manipuleerides paremaks muuta.» UT

STRESS KUI VAHELÜLI

Kui organismil on mingisugune hulk vahendeid, siis tuleb tal need kusagile paigutada. «Näiteks loomad tegelevad toitumise ja kudede uuendamisega, saavad järglasi jne – need ressursid paigutatakse kusagile. Samas on veel hulga kulukohti, mida silmaga ei näe, näiteks immuunsüsteemist põhjustatud kulud.»

Kui organism võitleb mingisuguse haigustekitajaga, tekivad selle tõttu ka energiakulud. «On arvatud, et oksüdatiivsed kahjustused ja stress vahendavad nende kulude ühele või teisele poole viimist. Kui inimene võitleb haigustekitajaga, tekib palju reaktiivseid osakesi, mis kahjustavad keha.» Seetõttu peab organism panustama keha parandamisse ja teiste tegevuste jaoks jääb alles vähem energiat. «Meie mõte ongi leida, kuidas need erinevad elulised olukorrad ja juhtumid, millega

ta, et saada täpsemalt aru, kas on võimalik mõõta ainult oksüdatiivseid kahjustusi.» Vereseerumile lisati eri aineid, muudeti katsekeskkonnas olevat temperatuuri jne, kuid leiti, et usaldusväärselt ei ole siiski võimalik d-ROMs testiga oksüdatiivseid kahjustusi mõõta. «Testi tulemusi mõjutavad liiga paljud tegurid,» ütles Meitern.

Teise katse käigus kutsuti väikesel osal lindudel ka keemiliselt esile oksüdatiivne stress, st neile manustati vastavat oksüdatiivset stressi põhjustavat ainet. «Sageli on väga raske aru saada, kas mingisugune olukord põhjustab hapnikukahjustusi või mitte. See-ega kutsusime teadlikult parakaadiga esile oksüdatiivse stressi.» Seejärel üritati mõõta, mil määral peegeldub lindudel esile kutsutud oksüdatiivne stress vastavates mõõdikutes.

STRESSI MÕJU

Meiterni sõnul jälgis ta pidevalt, kuidas seesugune olukord lindudele mõjus. Kui oksüdatiivse stressi tase oli nõrk, ei reageerinud sellele ükski mõõdik. «Väga raskekujulise oksüdatiivse stressi puhul halvenes aga lindude tervis oluliselt – nende kehamass langes märgatavalt. Nägime, et tekkisid

Georgia ülikoolides õppe- ja teadustöö

REISIKIRI

Viiisin eelmise aasta 13. oktoobrist kuni 14. novembrini Euroopa Liidu 7. raamprogrammi Marie Curie aktsiooni toetusel Georgia ülikoolides järjekordsel õppe- ja teadustööl.

MATTI RAUDJÄRV,

TÜ Pärnu kolledži rahvamajanduse dotsent

Peamiselt olin küll Georgia tehnikaülikooli (GTÜ) insenerimajanduse osakonnas, kuid samuti Kutaisi riiklikus ülikoolis, Telavi riiklikus ülikoolis ning Tbilisi riiklikus ülikoolis.

Peale õppe- ja teadustegevuse oli vabal ajal võimalus põgusalt ka Georgiaga tutvuda – see on suurepärane: nii inimesed, tavad, ühiskond, majandus, ajalugu kui ka loodus.

KONVERENTS MAJANDUSE ARENGUST

Kogu tegevus Georgias oli pühendatud majanduspoliitika erinevatele valdkondadele, kuid kõrvale ei jäänud ka juba hulk aastaid maailma riikide ja nende majanduste jaoks sellised päevakohased teemad nagu teenused ja teenindusühiskond ning «Majandus 4.0, Tööstus 4.0, Energeetika 4.0, Kaubandus 4.0 jt» koos uuenduslikkuse, digitaliseerimise, tehnoloogiate ja robotiseerimise arengutega. Seda nii avaliku sektori kui ka piirkondliku ja kohaliku omavalitsuse poliitika (sh Eestis kavandatud vastavate riigi- ja haldusreformide) kontekstis.

Esmalt toimus GTÜ insenerimajanduse osakonna korraldamisel järjekordne, neljas

>>

KOLLEEGIDEGA VÄLJASÖIDUL TBILISI LÄHISTEL OLEVATELE MÄGEDELE.

» rahvusvaheline kahepäevane teaduskonverents GTÜ-s ja Kutaisi RÜ-s teemal «Majanduse arengu rahvuslikud mudelid: eile, täna, homme». Esimesel päeval Tbilisis rääkisid konverentsi plenaaristungil teemal «Eesti fiskaalpoliitika ja maksusüsteemi ning selle arengud». Püüdsin anda võimalikult mitmekülse ülevaate meie eelarve kujundamisest ja põhimõtetest ning maksusüsteemist, sh riiklikud ja kohalikud maksud; tulumaks füüsilistele ning juriidilistele isikutele, erinevad käibemaksu-määrad, aktsiisid, erisoodustused ja nende maksustamine jt.

Peatutud sai ka probleemidel – riigi ja kohalike omavalitsuste ülesannete ning rahastamise tänane ebaselgus; kohalike maksude vähenemine, pea olematu roll; praegune nn proportsionaalne tulumaks või astmeline tulumaks; meie olukord, et füüsilised isikud on tulumaksust vabastatud, kui nad investeerivad oma kasumi uuesti ettevõttesse; välisettevõtete kasumi väljaviimine Eestist;

Eesti maksusüsteemi autonoomsus ja Euroopa Liidu institutsioonid jms.

Kuulajaid huvitas ka see, kuidas esineb meil maksupetusi, kuidas paistavad poliitikud ja teised nn avaliku elu tegelased Eestis sellega silma ning mida nendega ette võetakse.

PÕNEVAD TEEMAD VÄITLUSSAATES

Samal päeval oli mul võimalus osaleda ka Georgia eratelekanali Uus Georgia tunniajalises väitlussaates. Arutluse all olid nii majanduse kui poliitika probleemid. Näiteks Euroopa Liidu institutsioonide suur bürokraatialembus ja reformimise vajadus; Lähis-Ida, Aafrika jt piirkondade, sealhulgas mõnede Balkanimaade põgenike tulv Euroopa Liidu riikidesse, nende edasine saatus (sh loimise tegelikkus) ja mõju Euroopa liidu riikidele; suhted Venemaaga; Georgia ja Eesti majandus- ning kaubandussuhted, kõrgkoolide ja üliõpilaste ning õppejõudude koostöö; kultuurisidemed jmt.

TAAMAL PAISTIS KOHAPEAL AEG-AJALT KA LUMINE SUURKAUKASUS, KUID PILDIL VARJUTAVAD SELLE VAATE PILVED.

Teisel päeval sõitsime Lääne-Georgiasse, kus konverents jätkus Kutaisi RÜ-s. Seal rääkisid üldisemast majanduspoliitikast, samuti kahe riigi ülikoolide koostöö arengutest, sealhulgas Eestis toimuvatest rahvusvahelistest majanduspoliitika teaduskonverentsidest.

Peale selle andsin ka tavapraseid loenguid, nõustasin-juhendasin, pidasin seminare jne. Loengud olid ühised nii üliõpilastele kui ka õppejõududele, muu tegevus oli suunatud eeskätt üliõpilastele. Minu loengusari oli rajatud kompleksemale «Majanduspoliitika alused», mille raames tõin teooria kõrval ka rohkesti näiteid nii Eesti kui Euroopa Liidu majanduspraktikast ning vastavusest majanduse teoreetiliste seisukohtadega.

Loengutes oli kuulajate huvi suur ning küsimusi esitati palju

(eriti professorid ja doktorandid). Küsimusi oli pea iga Eesti majanduse valdkonna ja inimeste elu-olu kohta, kusjuures igale küsimusele vastates tuli mõnikord ka põhjendada ja lahti seletada – miks on asjad just nii ja mitte teisiti! Ma ei rääkinud mitte ainult meie edusammudest, vaid ka ebaõigetest, küsitavusi tekitanud otsustest, ebaõnnestumistest ning probleemidest. Selline, meie tege-

INIMESED ON JUSTKUI VAESED, AGA AUTODE OMAMINE ON VÄGA LAIALDANE JA EESKÄTT JUST KASUTATUD AUTODE OMAMINE.

likkusest tõepärane ülevaade oli kuulajate jaoks igati meelepärane, sest ma ei püüdnud meie tegevusi ja olukorda ei ilustada ega liiga palju kiita. Tegemist oli ju igati intelligentse kuulajaskonnaga ning igasugune nn udujutu ajamine oleks kohe välja paistnud.

Majanduspoliitikaalased seminarid GTÜ üliõpilastele, mis toimusid viimasel nädalal enne minu lahkumist Georgiast, olid suhteliselt sisukad ning andsid paljudest riigi ja kohalikest probleemidest ning suundumustest üldjuhul piisava ülevaate. Siin võiks vaid mõned nimetada: riigi areng ning inimeste heaolu, Euroopa Liidu liikmelisus ja viisavabadus, väga

rikkalik tooraine olemasolu ning viljakad võimalused taimekasvatuse arendamiseks, kuid samal ajal inimeste suhteliselt suur ükskõiksus ning puuduv konkurentsi korrapärane seadusandlus, kuigi selle järele on suur tegelik vajadus. Samuti näiteks kohati-

sed segadused-ummikud näiteks Tbilisi liikluses ja vastuolu – inimesed on justkui suhteliselt vaesed, aga autode omamine on väga laialdane (eeskätt kasutatud autode omamine; samas pole neid just odav hooldada!). Paljud valdkonnad-ettevõtted pole piisavalt jätkusuutlikud; uuendusi oleks rohkem vaja; meist mõnikord erinevad arusaamad säästlikkuse kohta (näiteks vee kokkuhoid, aja kasutamine jms).

IGATI VÄÄRTUSLIK KOOSTÖÖ

Samas ollakse mõnes teadusvaldkonnas maailma esirinnas, näiteks füüsikas ja sellega piirnevatel aladel: Kutaisi lähedale rajatakse ülivõimas rahvusvaheline uurimis- ja arenduskeskus, kuhu koondatakse parimad Georgia füüsikud (kindlasti ka teised) ning koostööd kavandatakse Šveitsis Genfi kõrval asuva CERN-i uurimuskeskusega.

Kohtumistel Georgia ülikoolide üliõpilaste, professorite ja rektoritega jõudsime mõnigi kord seisukohale, et seniste tegevuste kõrval võiksid edaspidi meie viibimised Georgia ülikoolides olla ka pikemaajalised ja mahukamad, näiteks kolm kuni kuus kuud, sealhulgas pikemad õpetamise sarjad, samuti sealsete doktorantide juhendamine, ühised uurimused jms.

Arvan, et Georgia on koostööd väärt nii meie ja nende poolt, kui me seda ühiselt soovime. Oleme mõlemad väikesed riigid ja rahvad ning võime kindlasti üksteist igakülgselt toetada ja rikkastada. UT

Kuidas korraldada edukat konverentsi?

Tartus toimuvate konverentside arv kasvab iga aastaga. Üha enam jõuab siia erinevaid rahvusvahelisi sündmusi, mille käigus võrustatakse paljusid oma ala asjatundjaid. Mida tuleks aga konverentsi korraldamisel silmas pidada ja kust võiks leida abi?

FOTO: ERAKOGU

KAIA LEHTSAAR
TÜ vilistlane, Tartu konverentsibüroo tegevjuht

Konverentsistatistika koondava andmebaasi meetings.ee andmetel toimus Tartus 2016. aastal pea 1500 konverentsi, seminari, koolitust jmt, mille tõttu kasutas ametlike majutusasutuste teenuseid ligikaudu 8000 inimest. Kindlasti pole need lõplikud numbrid ning tegelik sündmuste ja majutajate arv oli suurem.

Arvestatava osa Tartu linnas aset leidvatest rahvusvahelistest konverentsidest moodustavad Tartu ülikooliga seotud sündmused. Sageli leiavad korraldajad end olukorras, kus konverentsi kavandades sooviks kellegagi konsulteerida ja nõu küsida.

Selleks et toetada Tartus toimuvate konverentside korraldajaid, loodi 2006. aastal Tartu konverentsibüroo. Nimi võib veidi eksitada ning tekitada mõtte, et tegu on korraldus-

tevõttega, kuid tegelikkuses on Tartu konverentsibüroo (TKB) tasuta konverentsialase nõustamisega tegeleva SA Tartumaa turism üksus.

Konverentsikorraldajad on oodatud ideid saama kõikvõimalikes küsimustes alates sellest, et saada teada, kas kavandatava konverentsi korraldamiseks on Tartus olemas sobivad ruumid, millised oleksid põnevad eel- ja jätkuväljasõitude programmid jm võimalused, kuni konverentsi taotlusmaterjalide kokkupaneku ja koostööpartnerite leidmiseni ettevõtete hulgast.

KUIDAS SAAME AIDATA?

Kuna TKB on loodud selleks, et väärtustada ja arendada Tartut kui konverentsilinna, suurendada linna rahvusvahelist tuntust turismi sihtkohana ning aidata kaasa Tartus toimuvate konverentside kõrgele korraldustasemele, siis on korraldajatele konverentsibüroo pakutavad teenused tasuta.

Kuid milles täpsemalt seisneb TKB abi? Tihti algab teadus- või erialakonverentsi korraldamine korraldusõiguse taotlemisest. Paljudel juhtudel peab Eesti ja Tartu võistleva teiste riikide ja linnadega. Sel järgul oleme abiks

konverentsi nõuete analüüsimisel ja taotlusdokumentide ettevalmistamisel, pannes kokku näiteks sihtkohta tutvustava osa.

Samuti saame aidata rahvusvahelise korralduskomitee tutvumisreisi korraldamisel ning konverentsiruumide, toitlustajate, korraldusettevõtete ja kõikvõimalike muude partnerite leidmisel.

ABI IDEEDE JA MATERJALIDEGA

Tartu konverentsibüroo poole võib julgesti pöörduda ka saamaks ideid eel- ja jätkuväljasõitude ning vaba aja ja võrgustike loomise ürituste kohta.

Peale selle saame olla abiks Eestit ning Tartut kui sihtkohta tutvustavate materjalide valikul ning väljavalitud trükiste kokkupanekul delegaatidele.

Enim pöörduakse TKB poole, et küsida nõu rahastuse kohta. Tartu konverentsibürool korraldamise toetuse võimalust paraku ei ole, öla saame alla panna, aidates võimalikke rahastusallikaid- ja tegevuskavasid kaardistada.

Suurte rahvusvaheliste konverentside puhul saab toetust taotleda näiteks EAS-i konverentside toetusmeetmest ning alati tasub

uurida ka valdkondade arengufondidest.

Kindlasti ei maksa välistada Tartu linna reservfondi – ka sealt on võimalik oma sündmuse korraldamiseks tuge saada.

Praegu töötavad Tartu linn ja Tartu konverentsibüroo välja meedet Tartus toimuvate konverentside korraldamise toetamiseks. Kui kõik läheb plaanipäraselt, on Tartu konverentsikorraldajatel peatselt olemas allikas, kust eduka sündmuse õnnestumiseks vajalikke rahalisi vahendeid lisaks taotleda.

MÕTTEID LEIAB KODULEHELT

Tartu konverentsibüroo koduleheküljele on koondatud võimalikult palju teavet, mis aitab konverentsikorraldaja tööd lihtsustada. Nimelt on seal vajaduspõhiselt leitavad enamik Tartu ja linna ümbruses olevatest seminariruumidest, olemas on toitlustuse pakkujate kontaktid,

transpordiga tegelevad ettevõtjad, reisibürood jne.

Kodulehelt leiab ideid ka vaba aja programmideks ning saab tutvuda erinevate Tartu linna ja maakonda tutvustavate materjalidega.

Peale selle on olemas konverentsikalender, mis võimaldab

JAGAGE TARTU KONVERENTSIBÜROOGA TEAVET OMA KONVERENTSIDE KOHTA, ET VÄLTIDA SUURSÜNDMUSTE KATTUVUST.

saada ülevaadet, mis ja kus on toimumas, ning see aitab vältida olukorda, et ühel ajal on linnas mitu suurt konverentsi, mis võiksid konkureerida samadele ruumide, hotellikohtade jne pärast.

Siit ka väike üleskutse: jagage Tartu konverentsibürooga teavet oma konverentside kohta, et suursündmuste kattuvust vältida.

KONVERENTSISAADIKU PROGRAMM

Koostöös Eesti konverentsibürooga oleme välja töötanud Tartu

konverentsisaadiku programmi. Tartu konverentsisaadikud on silmapaistvad ja aktiivsed oma ala asjatundjad, kes soovivad oma valdkonna konverentsi Tartusse tuua.

Täna kannab Tartu konverentsisaadiku tiitlit 130 inimest. Saadikuprogrammi mõte on

toetada konverentsikorraldajaid nende tegevustes. Peale nõustamise toimub aastas vähemalt kaks seminari, mille eesmärk on tutvustada uusi ja põnevaid konverentsikohti, teenuseid ning jagada omavahel kogemusi.

Saadikuprogrammi olemasolu ei tähenda, et TKB poole võivad pöörduda vaid need inimesed, kes on astunud Tartu konverentsisaadikuks. Oleme olemas kõigi konverentsikorraldajate jaoks.

Edukat konverentsiaastat kõigile ning suhtlemiseni! UT

KONVERENTSIKORRALDAJA MEELESPEA:

- » Mõttele aegsasti välja, kui palju erinevaid seminare/töötube peaks samal ajal toimuma ning broneeri vajaduse järgi konverentsiruumid aegsasti ära.
- » Tee kokkulepped majutusasutustega.
- » Mõttele läbi logistilised lahendused.
- » Suuremate ja mahukamate sündmuste korral kasuta julgelt asjatundliku konverentsikorraldusfirma abi.
- » Uuri erinevate lisarahastusvõimaluste kohta: sponsorid, EAS, Tartu linn jne.
- » Tee kindlaks, millised teised suurüritused konverentsiga samal ajal linnas toimuvad.
- » Koonda enda ümber usaldusväärne meeskond.
- » Võimalusel kaasa ka üliõpilasi – nende jaoks on see hindamatu väärtusega kogemus.
- » Tutvusta osalejatele kindlasti ka sihtkohta: kas vahepalana konverentsi ajal, enne või pärast.
- » Anna oma sündmusest aegsasti teada nii võimalikele osalejatele kui ka TKB-le.
- » Kontrolli, kontrolli, kontrolli, sest muidu kipub midagi kahe silma vahele jääma.

IN MEMORIAM

HANS-VOLDEMAR TRASS

2.05.1928–14.02.2017

Lahkunud on Eesti taimeteadlaste ja ökoloogide õpetaja ja hea kolleeg, emeritprofessor, akadeemik Hans Trass.

Hans Trass sündis 88 aastat tagasi Nõmmel. Poisipõlves veetis ta sageli aega looduses matkates ning meenutas hiljem, et see harrastus suunas tema edaspidist elukutsevalikut. 1942.–1947. aastal õppis ta Nõmme gümnaasiumis (Tallinna 10. keskkoolis), kus tema kaaslasteks olid paljud hilisemad väljapaistvad teadlased ja kultuuri-tegelased.

Pärast keskkooli lõpetamist asus ta õppima Tartu ülikoolis bioloogiat ning valis oma erialaks botaanika. Peale kandidaaditöö kaitsmist 1955. aastal algas tema töö TÜ õppejõuna: algul vanemõpetaja, siis dotsendi ja professorina. Doktoritöö «Eesti NSV lihhenofloora analüüs» (1969) eest pälvis ta kolleegide tunnustuse kogu Nõukogude Liidus. 1975. aastal valiti Hans Trass Eesti NSV teaduste akadeemia korrespondentliikmeks. Enam kui 30 aasta vältel täitis ta ülikooli taimesüsteemaatika ja geobotaanika kateedri (praeguse ÖMI botaanika osakonna) juhataja rolli, mille lähedased

FOTO: ERAKOGU

kolleegid märkisid ära sõbraliku hüüdnimega Peremees. Hans Trass emeriteerus 1990. aastate keskpaigas, kuid sidemed koduosa-konnaga säilisid pikki aastaid. Tartu linn on tunnustanud Hans Trassi oma aukodaniku tiitli ja aumärgiga Tartu Suurtäht.

Hans Trass oli oma ajastu tipp-teadlane, kelle sulest ilmus ligi 200 teadusartiklit ja mitu raamatut. Tema pikaajalist tegevust ökoloogia ja looduskaitse alal on esile tõstetud näiteks mitme välismaise teaduseltsi liikmeks valimisega. Kõigist seltsidest-ühingutest jäi talle aga kõige südamelähedasemaks Eesti loodusuurijate selts, mille president ta oli kahel korral (1964–1973 ja 1985–1991) ning mille aupresidendi tiitlit kandis ta 1991. aastast.

Suure tuntuse pälvis Hans Trass oma koolkonna loomisega samblikuteaduses; selle eest sai ta 1992. aastal Rootsis rahvusvahelise lihhenoloogia assotsiatsiooni Ac-

hariuse-nimelise medali ning 1996. aastal Eesti riikliku elutööpreemia. Samblikud olid Hansu armastus, samblikke kogudes ja uurides innustas ta mitmeid põlvkondi üliõpilasi. Herbaarkappides on koha leidnud tuhanded tema kogutud samblikunäidised Eestist ja arvukate uurimisretkedelt. Näiteks uuris ta 1978.–1982. aastal koos oma õpilastega Baikali tselluloosikombinaadi kahjulikku mõju mägimetsade seisundile, kasutades tol ajal uudseid bioindikatsiooni meetodeid.

Hans Trassile mõeldes meenub esmalt tema isiksuse võlu. Tegemist oli inimesega, kelles teadus ja kunst elasid käsikäes. Tänu tihedale isiklikule läbikäimisele kultuuriinimestega oli Hans Trass üks nendest, kelle mõjul kujunes 20. sajandi lõpupoole Eestis välja teadmine, et loodusteadus, looduskaitse ja kultuur on omavahel tihedalt seotud. Raamatutes «Üksi ja ühes» (2002) ja «Hellrange loodus ja inimene» (2010) jagas ta lugejatega oma rikkalikke mälestusi.

Jätame õpetajaga hüvasti Ellen Niidu sõnadega:
*Me oleme täis neid, kes enne meid on käinud,
me õnnitleme end, et oleme neid näinud.*

Tartu ülikooli ökoloogia ja maateaduste instituut

dots Tuuli Toivonen (Helsingi ülikool, Soome).

6. märtsil kell 13 kaitseb **GEORGI NELLIS** arstiteaduse erialal dok-

toritööd «The Use of Excipients in Medicines Administered to Neonates in Europe» («Abiajainete kasutamine vastsündinutele manustatavates ravimites Euroopas»). Kaitsmine toimub Ravila 19-1006. Juhendajad prof Irja Lutsar ja dots Tuuli Metsvaht, oponent dr Catherine Tuleu (Londoni ülikool, Suurbritannia).

14. märtsil kell 15 kaitseb **PELLE JAKOVITS** informaatika erialal doktoritööd «Adapting Scientific Computing Algorithms to Distributed Computing Frameworks» («Teadusarvutuste algoritmide taandamine hajusarvutuse raamistikule»). Kaitsmine toimub J. Liivi 2-405. Juhendaja dots Satish

Srirama, oponentid dr Paolo Trunfio (Calabria ülikool, Itaalia) ja dr Vladimir Vlassov (Kuninglik tehnikainstituut, Rootsi).

16. märtsil kell 14.15 kaitseb **ERO LIIVIK** sotsioloogia erialal doktoritööd «Otsedemokraatia Eestis: õigusotsioloogilisi aspekte». Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja dots Henn Käärik, oponent prof Ain Haas (Indiana ülikool, USA).

17. märtsil kell 10.15 kaitseb **LIINA JAKOBSON** keemia erialal doktoritööd «The Roles of Absciscic Acid, CO₂, and Cuticle in the Regulation of Plant Transpiration» («Abstsiishappe,

TÜ SIHTASUTUSE STIPENDIUMID

EDITH REIMANI STIPENDIUM – 1 stipendium 1500 eurot. Stipendiumile on oodatud kandideerima kõigi Eesti avaõiguslike ülikoolide magistritaseme naisüliõpilased, kelle sotsiaal- või humanitaarvaldkonnas tehtav teadustöö on seotud järgmistega: demokraatia, õigus, vabadus, õigusriiklus ja majanduslik õitseng. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. aprill 2017.

AHTI PAE STIPENDIUM – 1 stipendium 1000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida Tartu ülikoolis põhierialana ajakirjandust, õigusteadust, majandusteadust, riigiteadust või sotsioloogiat õppivad bakalaureuseõppe üliõpilased alates 3. semestrist. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. aprill 2017.

KARINE JA MARTIN KOOBASE STIPENDIUM – 4 stipendiu-

mit à 1500 eurot. Stipendiumile on oodatud kandideerima eesti ja soome-ugri keeleteaduse eriala bakalaureuse- ja magistriõppe üliõpilased. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. aprill 2017.

PROFESSOR OLEVI KULLI MÄLESTUSSTIPENDIUM – 1 stipendium 1000 eurot. Stipendiumile on oodatud kandideerima kõikide Eesti avaõiguslike ülikoolide taimede ökofüsioloogia, metsaökoloogia ja ökosüsteemide ökoloogia eriala põhiõppe viimase õppeaasta üliõpilased, magistrandid, doktorandid ja järel doktorantuuris õppivad noorteadlased. Stipendiumi eest on võimalik rahastada osalemist rahvusvahelistel teadusnõupidamistel ning töötamist välismaa teadusasutuste juures. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. aprill 2017.

CO₂ ning kutiikula roll taimetranspiratsiooni regulatsioonis»). Kaitsmine toimub Nooruse 1-121. Juhendajad prof Hannes Kollist ja vanemteadur Mikael Johan Brosché, oponent prof Julie Elizabeth Gray (Sheffieldi ülikool, Suurbritannia).

24. märtsil kell 10.15 kaitseb **MIHHAIL KURAŠIN** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Processivity of Cellulases and Chitinases» («Tsellulaaside ja kiti-naaside protsessiivsuse»). Kaitsmine toimub Riia 23b-105. Juhendaja vanemteadur Priit Väljamäe, oponent dots Jerry Ståhlberg (Rootsi põllumajandusteaduste ülikool, Rootsi).

VALDA JA BERNARD ÕUNA MÄLESTUSSTIPENDIUM – üks stipendium 5000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida TÜ üliõpilased (sh magistrandid ja doktorandid), kelle teadustöö on seotud biomeditsiini valdkonnaga. Stipendiumi eesmärk on toetada biomeditsiinalaseid avaldatud või avaldamiseks esitatud teadustöid. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. aprill 2017.

RUTH KÄBINI STIPENDIUM – 2 stipendiumit à 1000 eurot. Stipendiumit saavad taotleda TÜ meditsiiniteaduste valdkonna arstiteaduse õppekava põhiõppe üliõpilased õppe- ja teadustöö vahendite muretsmiseks ja üliõpilaste vahetusprogrammide toetuseks teiste riikidega ning Eesti arstiteadusüliõpilaste selts toetusena osalemiseks rahvusvahelistes organisatsioonides.

KAITSMISED

2. märtsil kell 14.15 kaitses **AGE POOM** inimgeograafia erialal doktoritööd «Spatial Aspects of the Environmental Load of Consumption and Mobility» («Tarbi-

misest ja mobiilsusest tuleneva keskkonnakoormuse ruumilised aspektid»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendajad prof Rein Ahas ja PhD Kati Orru, oponent

Taotluste esitamise tähtaeg on 1. aprill 2017.

NADIA WALTERI STIPENDIUM

– kuni kolm 2000 euro suurust stipendiumit. Taotleda saavad Tartu ülikooli meditsiiniteaduste valdkonna doktorandid ja noorteadlased, kelle uurimistöö teema on närvihaigused, eriti neurodegeneratiivsed haigused. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. aprill 2017.

PEREKOND VON TSCHISHEVSKY MÄLESTUSFOND

– kuni viis 1000 euro suurust stipendiumit. Stipendium on mõeldud Tartu ülikooli Pärnu kolledži edukate üliõpilaste toetamiseks nende õppe- ja teadustöös nii Eesti kui ka teistes maailma ülikoolides. Stipendiumile saavad kandideerida Tartu ülikooli Pärnu kolledži kõikide erialade Eesti

kodakondsusega üliõpilased alates 3. semestrist. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. aprill 2017.

Elektroonilised taotlused stipendiumitele kandideerimiseks tuleb esitada hiljemalt 1. aprilliks 2017. aastal Tartu ülikooli sihtasutusele.

Kuni 6. märtsini saab esitada taotlusi ka terminoloogiaprogrammi stipendiumitele.

VÕÕRKEELSE VÄITEKIRJA EESTIKEELSE RESÜMEE STIPENDIUM

– ühe stipendiumi suurus on minimaalselt 500 eurot. Stipendiumite arvu ja suuruse otsustab komisjon. Taotleda saavad kõikide viimase kahe aasta jooksul Eestis kaitstud võõrkeelsete doktoriväitekirjade autorid. Stipendiumit rahastatakse eestikeelse terminoloogia toetamise programmi vahenditest. Taotluste esitamise

tähtaeg on 6. märts 2017.

EESTIKEELSE TERMINOLOOGIA SIHTSTIPENDIUM – ühe stipendiumi suurus on minimaalselt 500 eurot. Stipendiumite arvu ja suuruse otsustab komisjon. Taotleda saavad kõigi Eesti avalike kõrgkoolide üliõpilased, õppejõud ja teadustöötajad, kelle õppe- või uurimisvaldkond on seotud eestikeelse terminoloogia ja selle arendamisega või kes arendavad eesti terminoloogiat oma mis tahes eriala doktoritöö osana. Stipendiumit rahastatakse eestikeelse terminoloogia toetamise programmi vahenditest. Taotluste esitamise tähtaeg on 6. märts 2017.

Täpsem teave ja nõuded stipendiumite taotlemiseks: www.sihtasutus.ut.ee, tel 737 5852 või 56 571 221 (Katrin Pärn).

TEATED

MÄRTSIS TÕ AULAS: 4. märtsil kell 17 algab Tartu ülikooli akadeemilise naiskoori vilistlaskoori 25. aastapäeva kontsert «Taas-kohtumine»; 7. märtsil kell 14 algab üritus «Livable City Forum Tartu»; 9. märtsil kell 16.15 algab rektorikandidaatide auladebatt; 10. märtsil kell 19 toimub Baerile pühendatud ooperi «Baer 225» esiettekand; 11. märtsil kell 18 algab kontsert «Helide tempel», kus esinevad Triinu Taul ja Denis Kutšerov; 22. märtsil kell 10–13 toimub lahtiste uste mess; 30. märtsil kell 12 algab rektori valimine.

ÕPETATUD EESTI SELTSI ETTEKANDEKOOSOLEKUD:

8. märtsil esineb Victor Kastru ettekandega «J. Anvelt vs. A. Kastru – mis, kuidas ja miks?». 22. märtsil peab Kaur Alttoa ettekande «Kus ikka asus Wemela kihelkond». ÕES-i ettekandekoosolekud toimuvad Lossi 3-405 algusega kell 16.15.

4. märtsil kell 17 tähistab Tartu ülikooli akadeemilise naiskoori vilistlaskoor ülikooli aulas oma **25. AASTAPÄEVA KONTSERDIGA «TAASKOHTUMINE»**. Vilistlaskooris laulavad Tartu ülikooli töötajad ja vilistlased, kellest enamik on varem laulnud ülikooli akadeemilises naiskooris. Konterti juhatavad Ülle Sakarias ja koori juures varem tegutse-

nud dirigendid. Klaveril saadab Märten Karm, koori hääleseadja on Karmen Puis. Koori asutaja ja audirigent on Vaike Uibopuu. Sissepääs tasuta.

22. märtsil leiab Viljandis aset eksperimentaalne kontsertprojekt **SOUNDITOORIUM**, kus ligi 55 noort muusikut erinevatest tuntud ja vähemtuntud ansamblistest ja muusikaõppeasutustest üle Eesti annavad Koidu seltsimajas hiigel-instrumentaal-vokaalan-samblit moodustades noore artisti Kaarel Kuuse verivärskete heliloomingule üles ehitatud elava muusika kontserdi, mis jõuab publikuni Viljandi pärimusmuusika aida suures saalis live-video-

ülekande vahendusel. Ettekandele tuleb kaasaegne kombinatsioon jazz'ist, jazz fusion'ist, funkist, maailmamuusikast, soulis, popist, synthwave'ist ja eesti pärimusmuusikast. Muusikaõppeasutustest on esindatud Eesti muusika- ja teatriakadeemia, Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia, Heino Elleri nimeline Tartu muusikakool, Tallinna muusikakeskkool ja

Viljandi muusikakool. Dirigeerib Silja Uhs.

26. märtsil kell 12 tähistatakse **«LANGENUD VABADUSVÕITLEJA PÄEVA»**. Üritus toimub Tartu ülikooli muuseumi valges saalis aadressil Lossi 25. Konverents keskendub vabadusvõitleja Jüri Kukele, kes õppis ja töötas TÜ-s keemikuna 1958–1979.

ERASMUS+ EUROOPA-SISESE ÕPIRÄNDE KONKURSS

Rahvusvahelise õpirände keskus kuulutab välja 30. juubeliaastat tähistava Erasmus+ programmi Euroopa-sisese õpirände konkursi 2017./2018. õppeaastaks.

Kandideerimistähtaeg üliõpilastele on 15. märts. Kandideerimiseks tuleb esitada avaldus, motivatsioonikiri, tõendid õppetulemuste ja võõrkeele oskuse kohta.

Erasmus+ Euroopa-sisese õpirände toimumise aeg 2017./2018. õppeaastaks on sügis- ja/või

kevadsemester, kestusega 3–12 kuud. Programmi raames on võimalik tasuta õppida vahetusüliõpilasena Euroopa Liidu liikmesriikides ja programmiga liitunud riikides (Makedoonia, Island, Liechtenstein, Norra, Türgi) asuvates oma õppevaldkonna partnerkõrgkoolides. Osalejatele on tagatud väliskõrgkoolis õppimiseks stipendium.

2017. aastal möödub 30 aastat Erasmuse programmi sünnist. Programm toetab õppimist ja

aastal ning kes hukkus Vologda tapivanglas 27. märtsil 1981. aastal. Kõik, kes on huvitatud Eesti lähimineküsimuste avalikustamata lehekülgedest ja põletavatest probleemidest tänapäeval, on oodatud konverentsile! Lisateave: Rein Vanja (rein.vanja@ut.ee või 583 39 401).

õpetamist partnerkõrgkoolis, välispraktika sooritamist ning töötajate koolitust. Erasmus+ programmi kandideerimistähtajad ülikooli üliõpilastele on 31. märts ja 31. mai (Euroopa-sisene välispraktika). Rohkem teavet: www.ut.ee/kaimasolevad-konkursid.

Lisateave: Jaanika Haljasmäe, TÜ rahvusvahelise õpirände keskus, Erasmuse programmi üliõpilasvahetuse koordinaator; tel 737 5151 või erasmus@ut.ee.

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvis 65. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi anatoomia osakonna projektijuht **MAIE TOOMSALU**.

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 70. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi meditsiinilise biokeemia dotsenti **TIIU KULLISAART**; 55. sünnipäeval ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika osakonna referenti **MAARIKA MÄESALU**; 50. sünni-

päeval loodus- ja täppiseaduste valdkonna teadus-, arendus- ja kommunikatsiooni prodekaani, ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika vanemteadurit **KALLE OLLIT**.

TÜ tänukirja pälvisid 70. sünnipäeval füüsika instituudi teoreetilise füüsika labori juhataja, vanemteadur **PIRET KUUSK**; 50. sünnipäeval õigusteaduskonna üldosakonna peaspetsialist **ILLE PEEK**, majandusteaduskonna

asejuhataja õppe alal, ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuse peaspetsialist **ANNELI LORENZ**, kliinilise meditsiini instituudi sisekliiniku sisehaiguste vanemteadur **KAJA PÖLLUSTE**, sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi füsioteraapia eriala õppejõud ja programmijuht **JELENA SOKK** ning õppeosakonna elukestva õppe keskuse haridustehnoloogia peaspetsialist **LEHTI PILT**; pensioneerumise puhul raamatukogu endine kogude arenduse osakonna bibliograaf

ANNE LAUMETS ja teenindus-osakonna lugejateenindaja **ELO TULMIN**.

Eesti vabariigi 99. aastapäeva puhul tunnustati Tartu ülikooli aumärgiga järgmisi ülikooli töötajaid.

HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND:

ajaloo ja arheoloogia instituudi üldajaloo osakonna juhataja, uusaja professor **MATI LAUR**; eesti ja üldkeeleteaduse instituudi eesti keele dotsent ja vanemteadur **LIINA LINDSTRÖM**; maailma keelte ja kultuuride kolledži direktor, eesti ja üldkeeleteaduse instituudi eesti keele dotsent **KERSTI LEPAJÕE**; humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna dekanadi juhataja **KLAARIKA MARTON**

SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND:

Johan Skytte poliitikauuringute instituudi demokraatia ja valitsemine magistriõppekava programmi juht, võrdleva poliitika professor **VELLO ANDRES PET-**

TAI; haridusteaduste instituudi kutseõpetaja programmi juht, haridustehnoloogia dotsent **PIRET LUIK**; ühiskonnateaduste instituudi sotsioloogia doktoriõppekava programmi juht, sotsioloogia õppetooli juhataja, sotsioloogia professor **VERONIKA KALMUS**; Pärnu kolledži ettevõtlusosakonna rahvamajanduse dotsent **MATTI RAUDJÄRV**.

MEDITSIINITEADUSTE VALDKOND:

kliinilise meditsiini instituudi radioloogikliiniku juhataja, radioloogia dotsent **PILVI ILVES**; kliinilise meditsiini instituudi radioloogikliiniku sekretär **JANA KUREMÄGI**; bio- ja siirdemeditsiini instituudi immunoloogia vanemteadur **KALLE KISAND**; sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi peaspetsialist, kehalise kasvatuse didaktika lektor **MARET PIHU**.

LOODUS- JA TÄPPIS-TEADUSTE VALDKOND:

ökoloogia ja maateaduste instituudi geoloogia vanemtea-

dur **OIVE TINN**; molekulaar- ja rakubioloogia instituudi molekulaarbioloogia vanemteadur **TIINA TAMM**; füüsika instituudi jurist **ANNE LUIK-RISTIKIVI**; matemaatika ja statistika instituudi funktsionaalanalüüsi vanemteadur **RAINIS HALLER**; Eesti mereinsituudi kalabioloogia ja kalanduse osakonna juhataja, ihtüoloogia ja kalanduse teadur **REDIK ESCH-BAUM**; arvutiteaduse instituudi asjaajamiskorralduse spetsialist **NATALI BELINSKA**

Tartu ülikooli aumärgi pälvivad ka Eesti geenivaramu biostatistika vanemteadur **KRISTA FISCHER**; ülikooli muuseumi peavarahoidja **TIINA VINT**; teadus- ja arendus-osakonna teadus- ja arendustöö projektide peaspetsialist **INGA VARAMÄE-TAMM**; infotehnoloogia osakonna infosüsteemide arenduse peaspetsialist **ERME REINO**; kinnisvaraosakonna sisevalvetalituse administraator **LIILIA KÄRP**.

KALJU PAJU, patofüsioloogia dotsent – 21. märts
EDUARD FELDBACH, materjaliteaduse vanemteadur – 27. märts

60 BIRUTE KLAAS-LANG, eesti keele (võõrkeelena) professor, eesti keele võõrkeelena osakonna juhataja – 19. märts
MERIKE TAMM, kunstnik – 31. märts

85 NIKOLAI KRISTOFFEL, konsultant, loodus- ja täppisteaduste valdkonna emeritprofessor – 5. märts

75 AGU TAMM, laboratoorse meditsiini professor – 25. märts

65 PEETER TEEÄÄR, uroloogia assistent – 15. märts
ANNE JÄNESE, eesti keele õpetaja – 20. märts

ÕNNITLEME

55 MAIRE KARELSON, dermatoveneroloogia dotsent – 16. märts
ÜLLA LINNAMÄGI, neuroloogia teadur – 19. märts
LEELO KRIISA, sekretär – 21. märts

50 SEBASTIAN VIELHAUER, materjaliteaduse vanemteadur – 1. märts
JAAN LEIS, molekulaartehnoloogia

vanemteadur – 6. märts
IVI KIKKAS, raamatupidaja – 19. märts
REIN KALAMEES, taimeökoloogia teadur – 23. märts

45 KARIN KIIS, projektijuht – 10. märts

40 SANTA VEIKŠINA, bioorgaanilise keemia teadur – 8. märts
LAURI PEIL, molekulaarbioloogia

vanemteadur – 9. märts
PILLE GERHOLD, ökoloogia vanemteadur – 12. märts
THOMAS THOMBERG, füüsikalise keemia teadur – 12. märts
AILE TAMM, materjaliteaduse vanemteadur – 24. märts

35 MARIS HINDRIKSON, õppetöö koordinaator, bioloogia bakalaureuse- ja magistriõppekava programmi juht, ökoloogia bakalaureuse- ja

magistriõppekava programmi juht, bioloogia ja elustiku kaitse bakalaureuseõppe programmi juht – 6. märts
RIIN MAGNUS, semiootika teadur – 16. märts
SIIM HÖDEMANN, laserspektroskoopia labori spetsialist – 22. märts
ILONA FAUSTOVA, molekulaarbioloogia teadur, loodusteaduste ja tehnoloogia bakalaureuseõppe programmi juht – 29. märts

MARTIN ZOBEL – 60

Tartu ülikooli taimeökoloogia professor akadeemik Martin Zobel tähistas 25. veebruaril oma 60. sünnipäeva. Tundub uskumatu, et meie nooruslik ja särav kolleeg alustas oma tööd *alma mater*'is juba 1980. aastal. Ta on olnud insener, assistent, vanemõpetaja, dotsent ja 1992. aastast professor. Suuresti tänu Martinile on meil olemas tugev taimeökoloogide Tartu koolkond.

Martin on üks tuntumaid Eesti tänapäeva teadlasi. Eelmisel aastal tõid ajakirjanikud välja tõsiasja, et ta on teadustööde viitamiste järgi erialati kaaludes maailma mõjukaim Eesti teadlane. Eks teadustöid ja viiteid saab kokku lugeda nii ja teistpidi, kuid kahtlemata on Martin nihutanud oluliselt edasi ökoloogiateaduse piire. Ta on suutnud edukalt ühendada klassikalise kirjeldava loodusteaduse uute teooriate ja tipp tehnoloogiaga. Martini teadustöid iseloomustab lai vaade, ta on teinud ökoloogilisi uuringuid, mis hõlmavad kogu planeeti, tuhandeid aastaid ja erinevaid

FOTO: ANDRES TENNUS

organismirühmi.

Martini töörühma aktiivsel osalusel on hiljuti avaldatud uuringuid nii teadusajakirjades Nature kui ka Science. Mõlemal juhul on ta kasutanud looduse uurimiseks molekulaarseid meetodeid. Ühes töös on igikeltsast eraldatud DNA lõikude abil kirjeldatud taimkatte areng Arktikas viimase viiekümne tuhande aasta jooksul. Teine töö annab esimest korda üleilmse ülevaate taimede juurtes elavate mikroskoopiliste, aga ökosüsteemile ülioluliste mükorisaseente elurikkusest. Neid seeni sai määrata ka vaid geenijärjestuste alusel.

Martin on üliõpilaste seas väga armastatud õppejõud. Tema taimeökoloogia välipraktikumid on

olnud mitte ainult harivad, vaid ka väga inspireerivad. Tõenäoliselt on paljud tänased botaanikud ja taimeökoloogid oma erialavaliku teinud just tänu Martini innustavale eeskujule. Ta on olnud edukas mentor; tema juhendamisel on kaitstud üle kümne doktoritöö. Mitmed tema juhendatavad on juba ise teaduses nime teinud ja doktorikraadini on jõudnud juba ka nii mõnigi tema «akadeemiline lapselapselaps».

Kolleegide poolt saame lausuda kiidusõnu sooja ja sõbraliku tööõhkkonna eest, mille Martin on eri aegadel kas instituudis, osakonnas, õppetoolis või oma töörühma juhtides suutnud luua. Kui maailmas on ökoloogias tähtsustatud konkurentsi ja kisklust, siis oma uuringutes on Martin rõhutanud liikide head mõju üksteisele. Naljatades on ta arvanud, et ehk on sõbralikud suhted üle kandunud ka taimeökoloogidele endile.

Martini juhtimisoskust on kaasatud ühiskondlikkusse töösse. Ta on olnud paljudes otsustuskogu-

des nii ülikoolis, kogu Eestis kui ka rahvusvahelistes asutustes. Kuigi muutused teaduse rahastamise süsteemis on valusalt puudutanud nii üht kui ka teist üksikult, on Eesti teaduse praegune kõrge tase kindlasti suur edulugu. Pikki aastaid oli Martin haridus- ja teadusministeeriumi teaduskompetentsi nõukogu esimees ning ka seetõttu oleme talle tänu võlgu,

et saame Eesti teaduse üle uhked olla.

Sõprade hulgas on Martin seltskonna hing, armastatud reisikaaslane ja tennisemängu partner. Tema laialdased teadmised maailmast, huvi kirjanduse ja muusika vastu ning soe huumoriteevad iga koosviibimise meeldivaks. Kolleegide ja sõpradena oleme rõõmsad ja tänulikud kõigi

juba olnud ja veel tulevate koosveedetud aegade eest, olgu nad siis välitöödel lõkketule ümber, tema Tartu koduköögis või hubase maamaja aias.

Kolleegid ja sõbrad ökoloogia ja maateaduste instituudist soovivad Martinile õnne ja jaksu!

BIRUTE KLAAS-LANG – 60

19. märtsil saab 60-aastaseks keeleteadlane, eesti keele võõrkeelena professor Birute Klaas-Lang. Birute Klaas-Lang lõpetas 1975. aastal Tartu 5. keskkooli ning jätkas õpinguid Tartu riiklikus ülikoolis eesti filoloogia erialal, mille ta lõpetas *cum laude* 1981. aastal. Oma esimesel akadeemilisel töökohal, vanemõpetajana TRÜ praktilise eesti keele kateedris, alustas ta 1987. aastal.

Akadeemilise teekonna kestel on Birute Klaas-Lang töötanud arvukatel ametikohtadel *alma mater*is ja välisülikoolides ning täitnud arvukaid ühiskondlike kohustusi. Ta on töötanud vanemõpetaja ja dotsendina, kuulunud algusest peale 1989. aastal loodud eesti keele (võõrkeelena) osakonna töötajaskonna hulka, juhtinud keelekeskuse tööd (1997–1999), olnud filosoofiateaduskonna dekaan (1999–2005), ning Tartu ülikooli õppeprorektor (2006–2010), Tartu ülikooli senati liige ning alates 2017. aastast ülikooli nõukogu liige. Akadeemiline teekond on Birute viinud kahel korral Helsingi ülikooli soome-ugri keelte ja kultuuride osakonda: esmalt

FOTO: OVE MAIDLA

küralislektoriks (1991–1995), hiljem sama osakonna küralisprofessoriks (2012–2016).

Erialaselt ning ühiskondlikult tegusa professorina kuulub Birute Klaas-Lang paljudesse nõukogudesse, komisjonidesse, teadus-, arendus- ja koostöövõrgustikesse Eestis ja mujal. Esile tõstmist väärib tema aktiivne tegevus Eesti keelenõukogu pikaajalise liikme (alates 2001. aastast) ja esimehena (alates 2005. aastast). Viimased kümme aastat on Birute Klaas-Lang juhtinud eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe nõukogu tööd. 2003. aastast on ta Leedu vabariigi aukonsul Tartus ja Tartumaal.

Birute Klaas-Langi peamised uurimisalad on keeletüpoloogia, väliseesti keel ning eesti keele teise keelena/võõrkeelena

omandamine ja õpetamine. Keelestruktuuri teemadest on Birute Klaas-Langile pakkunud huvi eesti ja leedu lauseõpetus, ennekõike subjekti, objekti ja predikatiivi küsimused. Võrdlevad, kontrastiivsed uuringud ongi tema teadustöös olnud läbiv teema. Tema kandidaadiväitekirja (1988) käsitles eesti ja leedu keele struktuurilisi ühisjooni. Peale selle on Birute Klaas-Langi huvi pälvinud Balti keeleareali ühisjooned ja arengud, nagu ka uute keelenähtuste kohandumine eesti keeles. Viimastel aastatel on juubilar tegelenud Eesti vene õppekeele koolide riigikeele õppe küsimustega.

Oma tegevuse eest on Birute Klaas-Lang pälvinud Eesti riigilt Valgetähe IV klassi teenetemärgi (2011), teda on autasustatud ka Prantsusmaa (2007) ja Leedu (2013) riikliku teenetemärgiga. 2003. aastal nimetas Eesti ettevõtlike naiste assotsiatsioon ta aasta naiseks.

Soovime Birutele jätkuvat tegutsemisrõõmu ning jaksu!

Kolleegid eesti ja üldkeeleteaduste instituudist

Paul Bushkovitch LÜHIKE VENEMAA AJALUGU

Inglise keelest tõlkinud Marek Laane. ISBN 978-9949-77-272-8, 544 lk.

Yale'i ülikooli ajalooprofessori Paul Bushkovitchi „Lühike Venemaa ajalugu“ (originaali esmatrükk 2012) annab tervikliku ülevaate Venemaa ajaloost alates 9. sajandist kuni NSV Liidu kokkuvarisemiseni 1991. aastal. Raamatus ei kõnelda mitte ainult Venemaa poliitilisest ajaloost, vaid ka kirjanduse, kunsti ja teaduse edenemisest, impeeriumi rahvaste etnilisest ja usulisest kirevusest jpm. Enim tähelepanu pööratakse küll Venemaa 20. sajandi ajaloole, kuid ka varasemat ajalugu ei käsitleta kui pelka eellugu enamlaste võimuletulekule ja Nõukogude perioodile. Tabavalt kirjutavad eestikeelse väljaande saatesõnas autori kolleegid Nancy Shields Kollmann ja Bradley D. Woodworth, et Bushkovitch „suudab oskuslikult kõrvutada Venemaa ajalugu laiema Euroopa ajalooga ning analüüsida avaramaid geopoliitilisi ja ideoloogilisi suundumusi, mis avaldasid oma mõju Venemaa tormilisele ajaloole“. Raamat sobib kõrgkooliõpikuks, aga on kaasahaarav lugemine ka kõikidele huvilistele, keda kõnetab Venemaa ajalugu.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

TÖÖTUBA

3. märtsil kell 16 toimub kalligraafia töötuba, mida korraldab Korea kultuuriklubi. Üritus toimub eesti, inglise ja korea keeles. Töötuba peetakse Jakobi 2-130.

KONTSERT

22. märtsil toimub Viljandis eksperimentaalne kontsertprojekt «Sounditoorium», kus ligi 55 noort muusikut annavad elava muusika kontserdi.

LOENG

28. märtsil kell 17.15 algab Tartu ülikooli muuseumi valges saalis TÜ õpetajahariduse professori Äli Leijeni inauguratsiooniloeng.

3

4

22

23

28

NÄITUS

4. märtsil kell 11–16 on TÜ kunstimuseum erandkorras avatud, et anda võimalus tutvuda näitusega «Rooma mündid ja Eesti».

SEMINAR

23. märtsil toimub haridus- ja kasvatusteaduste doktorikooli seminar «Best Practice in Supervising Doctoral Students».

MÄRTS 2016

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
27 28 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2